

JOŽA HORVAT

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za kroatistiku

Ulica Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

jhorvat3@ffzg.unizg.hr

OD MAMUTICE DO PAPAGAJKI, OD TREŠNJEVAČKE LJEPOTICE DO PROSTITUTKE – NESLUŽBENA IMENA ZAGREBAČKIH VIŠESTAMBENIH ZGRADA

U radu se opisuju neslužbena imena zagrebačkih višestambenih zgrada. Terenskim istraživanjem (anketiranjem) među Zagrepčanima prikupljeno je stotinjak imena te je utvrđeno da su neki primjeri općepoznati, dok je obavijesnost dijela primjera ograničena (njima se orijentira samo dio stanovnikā četvrti u kojoj se zgrada nalazi). Korpus u cjelini sadržava i homonimne primjere (imenima jednaka izraza imenuju se različite zgrade u različitim četvrtima) i sinonimne primjere (ista zgrada imenuje se različitim imenima). U središnjem dijelu rada korpus najprije razvrstavamo prema etiologiji – interpretiramo kako je izvanjezična stvarnost uvjetovala nastanak prikupljenih imena, odnosno ustanovljujemo najčešće (najplodnije, najpopularnije) tipove asocijacija imenovateljā. Slijede analizom popraćene klasifikacije prema kriterijima doimenske semantike, strukture i tvorbe. Budući da u hrvatskoj onomastici imena višestambenih zgrada do sada nisu bila istraživana ni opisivana, metodologija istraživanja i izloženi rezultati bit će model za buduća istraživanja, doprinijet će poznavanju hrvatske urbonimije, kao i omogućiti usporedbu ovoga korpusa s drugim srodnim (hrvatskim i/ili stranim) korpusima te usporedbu značajki neslužbenih imena višestambenih zgrada sa značajkama drugih, do sada bolje istraženih imenskih kategorija. Radu su priloženi abecedni popis transkribiranih imena s relevantnim podatcima o imenovanim zgradama te karte na kojima su one ubicirane.

1. Uvod

Naselja – kako seoska, tako i gradska – obiluju specifičnim zgradama različitih tipova i namjena. *Zgrada* se definira kao 'građevina namijenjena stanovanju te gospodarskoj, obrazovnoj, zdravstvenoj, kulturnoj ili drugoj djelatnosti u

zatvorenom prostoru', a takvu definiciju moguće je dopuniti i detaljnijim objašnjenjem: »Zgrade se razlikuju prema materijalu od kojega su izgrađene, izmjera- ma, obliku, predviđenom vijeku trajanja i dr., a najčešće se razvrstavaju prema društvenoj ulozi i namjeni, svojem mjestu u urbanitetu, nacionalnoj ili društvenoj važnosti (javne, društvene, privatne, rezidencijalne, stambene, upravne, industrijske, prometne, školske, bolničke, gospodarske zgrade, zgrade turističke namjene, itd.), te prema svojoj arhitektonskoj pojavnosti (reprezentativne, monumentalne, ambijentalne, privremene, montažne, povijesne, moderne zgrade, itd.)« (*Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*).

Hiponim nazivu *zgrada* jest naziv *stambena zgrada*, koji se definira kao 'građevina namijenjena stanovanju ljudi, prilagođena njihovim fiziološkim, biološkim, društvenim, ekonomskim i drugim potrebama'. Zgrade s više stambenih jedinica povezanih zajedničkim komunikacijskim prostorima nazivaju se *višestambene zgrade*, a jednostambene zgrade obično se nazivaju *obiteljskim kućama* (*Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*).

2. Ciljevi i metodologija istraživanja

Općenito govoreći, zgrade mogu biti imenovane i neimenovane. Premda imenovanje zgrada nije novija pojava, konkretna imena zgrada dugo su ostala na marginama znanstvenih interesa. Budući da su hrvatski onomastičari tu imensku kategoriju uglavnom zanemarivali, propušteno je uočiti i istaknuti obilje raznolike i zanimljive građe sa specifičnim značajkama.

Preliminarnim istraživanjima¹ potvrdili smo svoju pretpostavku da su imena zgrada bogat i slojevit korpus (jer mogu se nadijevati i stambenim i nestambenim zgradama različitih namjena) te da su potvrđena u naseljima diljem Hrvatske.

Nadijevanje imena umnogom ovisi o namjeni konkretne zgrade, odnosno o tipu referenta. Javne institucije (poput bolnica, hotela, obrazovnih ustanova, knjižnica, crkvi, ministarstava, muzeja, tvornica, tvrtki itd.) moraju imati ime (tj. ono je obavezno). Valja pritom imati na umu razliku između imena institucije i imena zgrade (unatoč izraznoj podudarnosti) – riječ je o dvama imenima, na što upućuju i sljedeći ilustrativni primjeri:

<i>Osnovna škola Zapruđe osnovana je 1965. godine.</i>	Osnovna škola Zapruđe = institucija
<i>Netko je noćas našarao nekoliko grafita na Osnovnoj školi Zapruđe.</i>	Osnovna škola Zapruđe = zgrada

¹ Rezultati su izloženi na znanstvenoj konferenciji s međunarodnim sudjelovanjem *10. Skokovi etimološko-onomastički susreti* (Zagreb, 10. – 12. listopada 2022.).

Imena svojim registriranjem (u nekom dokumentu, zakonu i sl.) postaju službena. U neslužbenim, svakodnevnim razgovornim komunikacijskim situacijama moguća je i upotreba neslužbenih imena.² Opisujući spontano (tj. neslužbeno) imenovanje, Bertoša (2021: 59) tvrdi: »nije ni plansko, ni zakonsko, ni regulatorno, nema ni administrativne funkcije, a nije ni izrazom moći. Ono je izrazom ljudske neposrednosti i inherentne motivacije koja odražava iskonskiju i dublju povezanost čovjeka i prostora. [...] Utoliko ima i praktičnu funkciju jer omogućuje funkcionalnije snalaženje u prostoru, bar za stanovnike tog prostora.« Također opaža da „spontana” imena³, poput „oktroiranih”, mogu »sudjelovati u proizvodnji zajedničke povijesti jer ih također krasi dugotrajnost, postojanost, a neke sigurno i generacijski prijenosi, no ta je prošlost usmena i privatna, lišena institucionalne moći i nametnutih službenih narativa« (Bertoša 2021: 59).

Fokusiramo li se na višestambene zgrade, pretpostavit ćemo (na temelju iskustva) da bi im službena imena trebala biti dodijeljena u arhitektonskim projektima (npr. *Blok 6a* službeno je ime višestambene zgrade poznatije kao *Mamutica*), no ti podatci najčešće nisu općepoznati niti u općoj upotrebi.⁴ Zanimljivija su nam u ovom istraživanju neslužbena imena nadjenuta nekim višestambenim zgradama.

U ovom radu predstaviti će se korpus neslužbenih imena višestambenih zgrada u glavnom gradu Hrvatske – Zagrebu.

Neslužbena imena zagrebačkih višestambenih zgrada do sada nisu sveobuhvatno⁵ prikupljana ni obrađivana. Cilj je ovoga rada stoga prikupljanje i popisivanje građe (s ciljem sprečavanja njezina gubitka zaboravom). Usto je cilj lingvistička obrada građe radi stvaranja modela za buduća istraživanja.⁶ Lingvističkom obradom građe želimo utvrditi njezine značajke – primjerice, interpretirati kako je izvanjezična stvarnost uvjetovala nastanak imenā, ustanoviti najplodnije modele imenovanja (pri čemu se pozornost posvećuje etiologiji), iščitati doimensku semantiku, analizirati tvorbu i strukturu prikupljenih imena i sl. Dugoročni

² Potvrđeno je, dakle, u određenom broju slučajeva, paralelno postojanje službenoga i neslužbenoga imena / neslužbenih imena određenih zgrada.

³ U radu upotrebljavamo termine *službeno ime* i *neslužbeno ime*, koji se u hrvatskoj onomastici upotrebljavaju u opisima različitih imenskih kategorija. Napomenimo da se u literaturi pojavljuje i termin *spontano ime* kao sinonim terminu *neslužbeno ime* (v. npr. Bertoša 2021).

⁴ Ograničenost upotrebe prouzročena je „administrativnim” oblikom (kombinacijom kratica, brojki i sl.).

⁵ Na neka je imena, dakako, moguće naići u različitim izvorima – popularnim člancima na portalima, objavama na internetskim forumima i platformama (poput YouTubea), televiziji, u tiskovinama, beletristici (npr. *Sloboština Barbie* Maše Kolanović), znanstvenim (arhitektonskim, etnološkim, filološkim i sl.) radovima (npr. Rihtman-Auguštin 1988; Blagus Bartolec i dr. 2022; Horvat 2022) itd. Takvi izvori omogućuju verifikaciju javne upotrebe dijela prikupljene građe, a katkad ispiti vaču/istraživaču otkrivaju do tada nepoznatu građu, koju naknadno može provjeriti. Popis izvora dostupan je kraju rada.

⁶ Ovaj je rad prvi plod širega projekta istraživanja neslužbenih imena višestambenih zgrada.

je cilj omogućiti usporedbu ovoga korpusa s drugim srodnim (hrvatskim i/ili stranim) korpusima značajki neslužbenih imena višestambenih zgrada te usporedbu sa značajkama drugih, do sada bolje istraženih imenskih kategorija. Rezultati će doprinijeti poznavanju hrvatske urbonimije.

Građa je prikupljena anketiranjem Zagrepčanā. Ispitanici čine heterogenu skupinu prema kriteriju dobi, spola i gradskih četvrti u kojima prebivaju. Prikupljajući korpus, kriterij široke prepoznatljivosti imenā nismo smatrali relevantnim. Vjerujemo, naime, da za imena višestambenih zgrada vrijedi ono što vrijedi i za mnoge druge imenske kategorije (npr. imena naselja, imena ulica, imena oranica, imena otoka, imena rijeka itd.) – imena najvećih, najpoznatijih, najeksponiranijih referenata poznata su većini govornika hrvatskoga jezika, imena onih nešto manjih manjemu broju korisnika, a neka imena upotrebljavaju se isključivo u okviru manjih zajednica. Primjerice, za Mamuticu, kao najveću hrvatsku višestambenu zgradu, čulo je mnogo ljudi, dok se nekim imenima višestambenih zgrada vjerojatno koriste samo građani iz četvrti u kojima se nalaze (ili oni dobro upoznati s njima). U jezičnom smislu sva su prikupljena imena jednako vrijedna i važna, sva ih je kao jezične spomenike vrijedno sačuvati od zaborava, stoga ih sva dokumentiramo i pri analizi im posvećujemo jednaku pozornost.

Imena stvaraju govornici određenoga područja. Tako su i imena iz ovoga korpusa nastala u konkretnom kraju – gradu Zagrebu, pa se u njima odražavaju dijalektne značajke zagrebačkoga govora. S obzirom na to da se građa upotrebljava ponajprije u usmenoj komunikaciji, zabilježili smo ju tradicijskom hrvatskom dijalektološkom transkripcijom (usp. Menac-Mihalić i Celinić 2012).⁷ Transkripcija se temelji na fonološkim ostvarajima većine konzultiranih ispitanika premda su, dakako, potvrđeni i drugačiji ostvaraji u pojedinim idiolektima (npr. idiolektima doseljenikā). Tako se zagrebački govor⁸ interpretira kao jednonaglasni sustav (nema opreke po duljini i intonaciji, dakle relevantna je jedino silina), zbog čega je iznad naglašenoga samoglasnika bilježen iktus ('). Eventualne fonološke inačice odvajaju se znakom ‖.⁹ Primjeri koji su potvrđeni samo u pisanim vrelima nisu transkribirani, nego su označeni simbolom ®.

⁷ Dijalektološki znakovi u radu pripremljeni su pomoću sustava za unošenje ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>) koji je u Znanstvenoistraživačkom centru SAZU u Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvio Peter Weiss.

⁸ Mate Kapović (2006) upotrebljava naziv *općezagrebački*, koji se odnosi na miješani kajkavsko-štokavski idiom, i procjenjuje da on u suvremenom Zagrebu prevladava (izvornih govornika kajkavskih idioma i štokavaca doseljenika u gradu je manje).

⁹ Fonološke inačice najčešće se razlikuju mjestom naglaska, očuvanjem ili gubljenjem određenoga (uglavnom nenaglašenoga) samoglasnika te sudbinom zvučnoga suglasnika u završnom položaju. Detaljnije o tim značajkama u zagrebačkom govoru v. i u Kapović (2018), Petrović (2022: 338–339, 352–354).

Istraživanjem je prikupljeno stotinjak različitih primjera. Važno je istaknuti da korpus u cjelini sadržava i homonimne primjere (imenima jednaka izraza imenuju se različite zgrade u različitim četvrtima) i sinonimne primjere (ista zgrada imenuje se različitim imenima¹⁰). Iz toga proizlazi da je broj prikupljenih primjera veći od broja imenovanih višestambenih zgrada (ili kompleksa).

Metodologija obrade i interpretacije građe izvedena je iz ciljeva i prilagođena samoj građi. Najprikladnije je bilo primijeniti klasifikaciju kao metodu koja omogućuje ustanovljivanje udjela različitih skupina u cjelovitom korpusu, a u budućnosti – nakon što budu provedena i druga istraživanja – usporedbu rezultata. U svim klasifikacijama u svakoj je skupini najprije navedena građa (abecednim redom), a zatim su donesene analize i komentari. Pri klasifikaciji dio je primjera bilo nužno uvrstiti u više skupina (barem dvije), a na njih se upozorava recipročnim uputnicama („i x.x.x.“). Ako se ime može interpretirati na različite načine, obrađuje se (uz argumentaciju) u različitim skupinama, na što se upozorava recipročnim uputnicama („ili x.x.x.“).

3. Terminološki okvir

U onomastičkoj teorijskoj literaturi postoje različite interpretacije imena zgrada, o čemu svjedoči i terminologija. Primjerice, u radu *Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky* (ZS 1973: 60–61), u monografiji *Основен систем и терминологија на словенската ономастика. Основная система и терминология славянской ономастики. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik* (OS 1983: 104–106) te u ICOS-ovu terminološkom priručniku (v. ICOS u popisu literature) imena zgrada interpretiraju se kao ojkonomi; neki strani onomastičari (npr. Podol'skaja 1988; Room 1996; Bučko i Tkačova 2012; Razumov 2018; Razumov i Gorjaev 2019...) preciznije raslojavaju onomastičku terminologiju pa rabe termin *ojkodomim* 'ime zgrade', kao hiponim terminu *toponim*. Kako smo već istaknuli, u hrvatskoj onomastici imena zgrada nisu sustavno istraživana, pa se spominju samo u teoriji. Primjerice, Šimunović (2009: 77) i Skračić (2011: 43–44) ubrajaju ih u krematonime¹¹, dok ih Vuković (2007: 159) ubraja u „odonime“.

Ovaj kratki pregled upozorava nas na složenost problematike. Svjesni tijesne povezanosti i obostrane uvjetovanosti teorije i prakse¹², smatramo da je za detaljniju

¹⁰ Kako tekst ne bismo opterećivali, fonološke inačice (npr. one koje se razlikuju samo mjestom naglaska) nismo obrađivali kao zasebne, različite primjere (što bi, uz recipročno upućivanje, iz leksikografske perspektive bio najprecizniji postupak), nego smo na njih upozorili znakom ‖.

¹¹ Skračić (2011: 41–45) nudi i precizniju klasifikaciju krematonimā, prema kojoj bi imena zgrada (u njegovu konkretnom slučaju – imena hotelā) pripadala ergasionimima.

¹² Usporedbe radi, metodološki je preporučljivo klasifikaciju uvijek prilagođavati građi, a ne obrnuto. Upravo se po građi korpusi međusobno razlikuju.

teorijsku razradu, koja uključuje kritički osvrt (slaganje/neslaganje s do sada predstavljenim/objavljenim tumačenjima) i eventualnu nadgradnju, neophodno dobro poznavati konkretnu građu te se osloniti na argumente koje može pružiti tek detaljna i precizna analiza barem jednoga reprezentativnoga korpusa.¹³ U suprotnom, postoji rizik od stvaranja teorijskih postavki koje bi vrlo brzo, nakon upoznavanja novih korpusa, bilo potrebno revidirati.¹⁴

Smatramo da teorijsko-terminološki okvir zavređuje veću pozornost, stoga smo toj tematici posvetili zaseban rad. U njemu se razmatraju mogućnosti identificiranja zgrada imenima i nazivima, terminologija te mjesto imenā zgrada u cjelokupnom imenskom sustavu.

U ovom radu (sukladno njegovu deskriptivnomu karakteru) upotrebljavat će se višerječni termini *ime zgrade* i *ime višestambene zgrade* (kao hiponim). Navedene termine upotrebljavamo jer su dovoljno jasni i jednoznačni te u skladu s često isticanim prijedlozima i poticajima da se izbjegava dodatno (nepotrebno) opterećivanje ili kompliciranje onomastičke terminologije (v. npr. OS 1983: 37; Šrámek 2003: 41; Horvat 2022: 111; Valentová 2022: 165).

U preciznijim opisima rabimo i termine *skupno (kolektivno) ime* 'ime koje se odnosi na barem dva referenta koja čine cjelinu' te *pojedinačno (individualno) ime* 'ime koje se odnosi na jedan referent'.

4. Etiološka analiza – razlozi nadijevanja imena višestambenim zgradama

4.1. Imena koja odražavaju izgled

4.1.1. Imena koja odražavaju strukturu/konfiguraciju

Avijatičarska zgràda (i 4.10.), *Bjèla zgràda* (i 4.1.2.), *Bjèla zgràda* (i 4.1.2.), *Cik-càk zgràda* (i 4.1.4.), *Cřvena zgràda* (i 4.1.2.), *Cřveni nèboder* (i 4.1.2.), *Cřveni nèboder* (i 4.1.2.), *Dřveni nèboder* (i 4.1.6.), *Gàličeva zgràda* (i 4.9.), *Īblerof nèboder* || *Īblerov nèboder* (i 4.9.), *Lèvijef nèboder* || *Lèvijev nèboder* (i 4.9.), *Mornàrička zgràda* (i 4.10.), *Mòrnarska zgràda* || *Mornàrska zgràda* (i 4.10.), *Nòva zgràda* (i 4.3.), *Oficirski neboder*[®] (i 4.10.), *Pilòtska zgràda* (i 4.10.), *Plàva zgràda* (i 4.1.2.), *Plàva zgràda* (i 4.1.2.), *Plàve zgràde* (i 4.1.2.), *Rixterovi nèboderi* (i 4.9.), *Smèži nèboder* (i 4.1.2.), *Šàreni nèboder* (i 4.1.2.), *Vitičef nèboder* || *Vitičev nèboder* (i 4.9.), *Zèleni nèboder* (i 4.1.2.), *Žùti nèboder* (i 4.1.2.)

¹³ Sažet pregled značajki korpusa i usporedba sa značajkama drugih imenskih kategorija dostupan je u poglavlju 8. Zaključak.

¹⁴ Usp. »Budućnost i rad na tom polju pokazat će kolika je stvarna potreba za preciznijom klasifikacijom. Stoga ove prijedloge ne treba shvatiti kao terminološko nasilje, već kao pokušaj da se ovom iznimno važnom polju za onomastiku pristupi s više istraživačke pozornosti« (Skračić 2011: 44).

Sva su imena koja upućuju na strukturu/konfiguraciju zagrebačkih stambenih zgrada nastala onimizacijom višerječnoga izraza (neimenske sintagme), dakle sa-
stojе se od barem dviju sastavnica, a najčešće imaju strukturu *pridjev + imenica*.
Imenicom se naznačuje konfiguracija, struktura zdanja (sastavnica *zgrada* pred-
vidivo¹⁵ upućuje na horizontalnost, a sastavnica *neboder* sugerira vertikalnost,
odnosno visinsku dominaciju u okolini).

Kao prve sastavnice imena uvrštenih u ovu skupinu pojavljuju se različiti pri-
djevi – opisni pridjevi upućuju na boju ili kakvu drugu specifičnost u izgledu vi-
šestambene zgrade (*Bjèla zgràda*, *Bjèla zgràda*, *Cìk-càk zgràda*, *Cŕvena zgràda*,
Cŕveni nèboder, *Cŕveni nèboder*, *Plàva zgràda*, *Plàva zgràda*, *Plàve zgràde*,
Smèži nèboder, *Šàreni nèboder*, *Zèleni nèboder*, *Žùti nèboder*; v. poglavlje 4.1.2.),
a samo iznimno na isticanje u starosti (*Nòva zgràda*), gradivni pridjevi upuću-
ju na materijal po kojemu je zgrada prepoznatljiva (*Dŕveni nèboder*; v. poglavlje
4.1.6.), iz posvojnih pridjeva iščitavamo tko je arhitekt pojedine zgrade (*Gàličeva
zgràda*, *Ìblerof nèboder* || *Ìblerov nèboder*, *Lèvijef nèboder* || *Lèvijev nèboder*,
Rìxterovi nèboderi, *Vìtičef nèboder* || *Vìtičev nèboder*; v. poglavlje 4.9.), a odnosni
pridjevi upozoravaju nas na to pripadnicima koje su se društvene (profesionalne)
skupine dodjeljivali stanovi u konkretnoj stambenoj zgradi (*Avijàtičarska zgràda*,
Mornàrička zgràda, *Mòrnarska zgràda* || *Mornàrska zgràda*, *Oficirski neboder*[®],
Pilòtska zgràda; v. poglavlje 4.10.).

4.1.2. Imena koja odražavaju boju

Bajadèra, *Bènetonka*, *Bjèla zgràda* (i 4.1.1.), *Bjèla zgràda* (i 4.1.1.), *Cigli-
ca*[®], *Cŕvena zgràda* (i 4.1.1.), *Cŕveni nèboder* (i 4.1.1.), *Cŕveni nèboder*
(i 4.1.1.), *Golubiñák* (ili 4.1.4.), *Làbudica*, *Lùdnica*, *Napolitánke*, *Papagájka*,
Papagájke, *Papagájke*, *Plàva zgràda* (i 4.1.1.), *Plàva zgràda* (i 4.1.1.), *Plàve
zgràde* (i 4.1.1.), *Plavice*, *Prostitùtka* (ili 4.12.), *Ràdionke*, *Sìvi dòm* (ili 4.4.),
Smèži nèboder (i 4.1.1.), *Šàreni nèboder* (i 4.1.1.), *Zèleni nèboder* (i 4.1.1.),
Žùti nèboder (i 4.1.1.)

Sudeći prema broju primjera uvrštenih u ovu skupinu, upravo je boja ili kom-
binacija boja fasade stambene zgrade među najuočljivijim značajkama, dovolj-
no posebna i razlikovna da potakne na imenovanje. U građi su potvrđena i imena
koja izravno upućuju na boju i imena koja ju odražavaju neizravno.

Imena koja izravno otkrivaju boju fasade u zagrebačkom su korpusu ogro-
mnom većinom dvorječna – imaju strukturu *opisni pridjev + imenica*. Denotativ-
no značenje pridjeva zrcali dominantnu ili razlikovnu boju, a imenicom se identi-
ficira konfiguracija, struktura zdanja (v. poglavlje 4.1.1.). Tako, primjerice, jedno

¹⁵ Istaknimo, međutim, da ne mora uvijek biti tako. U Šibeniku i Puli se, primjerice, jedna zgra-
da neslužbeno zove *Ležeći neboder* – u takvu oksimoronskom imenu pridjevka je sastavnica nužna
da bi se razumljelo da nije riječ o stambenom tornju.

od neslužbenih imena stambenoga tornja na Selskoj cesti (kbr. 34) u trešnjevačkoj četvrti Ciglenica – *Crveni neboder* – odražava izdaleka uočljivu crvenu boju fasadne opeke, kojom je u cijelosti obložen. *Šareni neboder* (koji ima tek devet katoва) u Ulici Matka Laginje (kbr. 9) i neupućenu građaninu imenom otkriva da je prepoznatljiv po fasadi kojom prevladavaju šarenilo (na svakom katu izmjenjuju se plohe crvene, modre, tirkizne i oker boje, poredane različitim redom, a „osvježene” su tijekom obnove 2016. godine) te pomični, klizni crni aluminijski brisoleji. U novozagrebačkom naselju Travno u Kopernikovoj ulici četirima stambenim tornjevima jednakoga tipa nadjenuta su također dvorječna imena – *Crveni neboder* (kbr. 1), *Zeleni neboder* (kbr. 3), *Žuti neboder* (kbr. 5) i *Směži neboder* (kbr. 7). Dominantna je boja fasade svih četiriju nebodera bijela, a imenovani su prema razlikovnoj boji stolarije (vidljive sa svih strana svijeta) i ulaza u stubište. Pridjevska sastavnica imena izravno opisuje koje je boje fasada nekoliko zgrada – jedna *Plava zgrada* smještena je u Kolarovoj ulici na Volovčici (neposredno blizu raskrižja s Borongajskom cestom), druga *Plava zgrada* nalazi se u Ulici Rudolfa Bićanića na Knežiji, a *Plave zgrade* ima i četvrt Siget (u Froudeovoj ulici); *Bjela zgrada* nalazi se u Ulici Joze Laurenčića u Folnegovićeve naselju (a među ostalim zgradama ističe se i veličinom i novijim datumom izgradnje (1984.), a na drugu *Bjelu zgradu* (kao i *Crvenu zgradu*) nailazimo u novozagrebačkom naselju Sloboština. Uvjetno se u ovu skupinu može uvrstiti i ime *Sivi dom*, nadjenuto višestambenoj zgradi u Jarnovićevoj ulici u Prečkom, jer zaista je na zgradi dominantna siva boja betona (posebno uočljiva u kontrastu prema susjednoj zgradi žućkaste fasade). Primarna etiologija toga imena objašnjena je u poglavlju 4.4. Postojanje homonimā u ovoj skupini posebno nas upozorava na to da je obavijestnost dijela primjerā zasigurno prostorno ograničena (vezana uz mikrolokaciju), posebice jer u suvremeno doba bojenje zgrada u različite boje i nije toliko rijetko.

Primjetan je broj imena zgrada koja neizravno odražavaju boju. Ime *Bajadéra* odnosi se na višestambenu zgradu u Ulici Brune Bušića (kbr. 38 – 42) u novozagrebačkoj četvrti Središće, a imenovanje je inspirirano usporedbom kombinacije vodoravnih pruga tamnosmeđe i krem boje na fasadi zgrade s bojama i dizajnom poznate praline hrvatske tvrtke Kraš¹⁶. Jednak model imenovanja prepoznajemo i u skupnom imenu *Napolitanke*, koje se odnosi na niz nižih višestambenih zgrada u ulici Radićevo šetalište u četvrti Ksaver. Naizmjenični niz smeđe boje roleta i bijele boje fasade zgrade podsjetio je imenovatelje na izgled keksa od slojeva tankih vafela spojenih kremom od kakaа. Oba su imena nastala transnimizacijom od imena robnih marki. Ime *Rádionke* nadjenuto je dvjema zgradama plave boje fasade u Froudeovoj ulici u novozagrebačkoj četvrti Siget. I ono je nastalo od imena robne marke, no ponešto drugačijom tvorbom. Ime deterdženta

¹⁶ Podudarnost u izgledu samo je djelomična – dok pralina ima tri vodoravne pruge (slijed smeđe, krem i smeđe boje), zgrada ih ima čak šest.

Plavi Radion najprije je elipsom pojednostavnjeno i svedeno samo na drugu sastavnicu, a zatim je od nje sufiksalsnom tvorbom nastalo ime zgrade. *Crveni neboder* u Selskoj ulici dio ispitanika imenuje i *Ciglica*[®] – to ime također, u ovom slučaju na neizravan način, upućuje na crvenu boju opeke kojom je obložen cijeli toranj. *Ludnica*, zgrada u Novom Retkovcu (u ulici Sitnice), svoje ime duguje žutoj boji balkona – asocijacija je jasnija ako se prisjetimo da su kolokvijalni nazivi za psihijatrijsku bolnicu (ili bolnicu za mentalno zdravlje) *žuta kuća* i *ludnica*. Ovoj skupini imena pribrojili smo i dva homonimna skupna imena – *Papagajke*. Jedne se *Papagajke* nalaze u Ulici Dragutina Golika u četvrti Voltino, a druge *Papagajke* u Lhotkinjoj ulici i Dobroničevoj ulici u četvrti Prečko. Izrazom je slično i ime jedninskoga lika *Papagajka*, koje se odnosi na višestambenu zgradu u ulici Dubrava (kbr. 240 – 254) u četvrti Novi Retkovec. U sva tri slučaja imena odražavaju šarenilo fasade, odnosno obojenost veselim, živim bojama, a inspirirana su bojama papagaja – zgrade kompleksa u Voltinu imaju vertikale u nijansama žute, narančaste, ružičaste i ljubičaste boje, na zgradama u Prečkom vanjski su dijelovi ulaza¹⁷ obojeni svijetlim nijansama različitih boja (npr. crvene, ružičaste, narančaste, žute, zelene, plave, ljubičaste), a na zgradi u Novom Retkovcu izmjenjuju se svijetlo zelena, tamno zelena, bijela, bež, ružičasta, smeđa i zlatnožuta boja fasade. Ime *Benetonka* odnosi se na velik stambeni blok na krajnjem zapadu četvrti Novi Jelkovec na istoku grada, a specifičan je po brisolejima različitih boja (ljubičaste, crvene, narančaste, žute, zelene i plave). Upravo su asocijacije na jarke boje, stil Benettona, modnoga brenda poznata širom svijeta, poslužile kao impuls pri imenovanju¹⁸. Na svijetlu boju fasade (žučkastu, krem) upućuje ime *Lábudica*, jedno od imena nadjenutih višestambenoj zgradi u Jarnovićevoj ulici u Prečkom. Moguće je da i motivaciju za nadijevanje imena *Prostitutka* višestambenoj zgradi u Novom Retkovcu treba tražiti u boji – naime, dijelovi fasade tako imenovane zgrade obloženi su crvenom fasadnom opekom i izrazito vizualno efektini. Simbolika crvene boje izrazito je raznolika i bogata, a pri interpretaciji ovoga konkretnoga imena iz lepeze mogućih značenja može se izdvojiti sljedeće: uz to što privlači pozornost, crvena boja simbolizira ljubav, strast, senzualnost, to je i boja mesa pa se povezuje s iskušenjem ili pohotnošću – potkrepu za asocijaciju pronalazimo i u imenima Crvena četvrt ili Četvrt crvenih svjetiljki, koja se kolokvijalno rabe za amsterdamsku četvrt de Wallen (poznatu upravo po javnim kućama osvijetljenima crvenim neonskim svjetlom), kao i u činjenici da su prostitutke, posebice u srednjem vijeku, obično nosile odjeću crvene boje. Drugu moguću

¹⁷ Riječ *ulaz* u radu upotrebljavamo u metonimijskom smislu kao cjelinu stambenih jedinica (stanova) višestambene zgrade koja ima zajednički komunikacijski prostor (upravo zajednički ulaz, obično označen kućnim brojem). U zagrebačkom govoru kao sinonimi upotrebljavaju se i riječi *stubište*, *haustor*, *veža*.

¹⁸ Napomenimo da neki Zagrepčani homonimno ime rabe i za poslovni kompleks na Radničkoj cesti (kbr. 39).

interpretaciju etiologije donosimo u poglavlju 4.12. Ni etiologija imena *Golubiňák* nije sasvim sigurna. Prema jednoj interpretaciji, tako imenovane zgrade, građene u brutalističkom stilu, nikada nisu dobile fasadu, pa ime odražava sivu boju, koja je protekom vremena sve izraženija. Ime se stoga može temeljiti na usporedbi s nastambom za golubove, većina kojih je sive boje. Drugu moguću interpretaciju etiologije donosimo u poglavlju 4.1.4.

4.1.3. Imena koja odražavaju dimenziju (veličinu ili dužinu)

Kineski zid || *Kineski zit*, *Kineski zid dva* || *Kineski zit dva* (i 4.8.), *Kineski zid jedan* || *Kineski zit jedan* (i 4.8.), *Mála Màmutica* (i 4.8.), *Màmutica*, *Prìlepak*, *Prìvjesak*, *Sùperándrija* (ili 4.11.), *Sùper Ándrija* (ili 4.11.), *Sùperica*, *Titanik* (i 4.1.4.), *Vèlika Màmutica* || *Vèlka Màmutica* (i 4.8.)

Ime *Màmutica* nadjenuto je najvećemu, najmnogoljudnijemu i najpoznatijemu¹⁹ stambenom kompleksu u Hrvatskoj, koji upravo u godini objavljivanja ovoga rada „slavi 50. rođendan”. Imenovanje impresivne zgrade u kojoj je 2021. godine živjelo 2245 osoba²⁰ temeljilo se na usporedbi sa životinjom koja se percipira izrazito velikom²¹ – pretpostavlja se da su neke vrste mamuta, izumrle skupine životinja iz gornjopleistocenskoga ledenoga doba, bile nešto veće od slonova, najvećih kopnenih sisavaca koji danas žive na Zemlji (mogle su doseći i četiri metra visine, odnosno težiti čak deset tona). *Màmutica* funkcionira kao skupno ime dviju zgrada povezanih pješničkim platoom u Ulici Božidara Magovca u sjeverozapadnom dijelu novozagrebačkoga naselja Travno. Uz skupno ime upotrebljavaju se i preciznija, pojedinačna, dvorječna imena *Mála Màmutica* i *Vèlika Màmutica* || *Vèlka Màmutica*, čije pridjevske sastavnice upućuju na duljinu –

¹⁹ O Mamutici je snimljena i televizijska kriminalistička serija (prikazivana od 2008. do 2010. godine).

²⁰ Konkretni podatak iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2021. ustupili su nam u Državnom zavodu za statistiku (DZS); na pomoći najsrdačnije zahvaljujemo gđi Tihani Sabolek.

Navedena brojka otkriva da se u različitim aktualnim izvorima (v. npr. 7., 19., 25., 66., 68., 82., 87., 88., 102. jedinicu u popisu internetskih izvora na kraju rada) pojavljuju neprovjerene (i mnogo puta – poput legende – ponovljene) informacije, poput one da u Mamutici živi više od 5000 osoba.

²¹ Ime je motivirano nazivom životinje – može se interpretirati kao rezultat onimizacije naziva za ženku ili kao sufiksalska imenska izvedenica od naziva mužjaka, odnosno od pretpostavljenoga višerječnoga izraza *mamutska zgrada*. Korijen *mamut* prisutan je i u pridjevu *mamutski* ‘koji je najveće kategorije u vrsti’ (prema HER-u; npr. u kolokacijama *mamutska osa* ‘vrsta ose, *Megascolia maculata*’, *mamutska skakaonica* ‘skijaška skakaonica građena za postizanje što dužih skokova, skijaških letova’, *mamutske masline* ‘sorta maslina velika ploda, halkidiki masline’) te imenici *mamutovac* ‘*Sequoiadendron*, rod crnogoričnoga zimzelenoga drveća; vrste poput golemoga mamutovca i obalnoga mamutovca mogu rasti i više od 100 metara visine’ itd., i to ne samo u hrvatskom jeziku (usp. toponim *Mamutska spilja* (engl. *Mammoth cave*) koji se odnosi na najveći spiljski sustav na svijetu, smješten u središnjem dijelu savezne države Kentucky u SAD-u). Navedenim riječima zajednički je nazivnik asocijacija na veličinu.

naime, zgrade su otprilike iste visine²², no *Màla Màmutica* ima tri ulaza (kbr. 3, 9, 15), a *Vèlika Màmutica* || *Vèlka Màmutica* šest ulaza (kbr. 23, 31, 39, 47, 55, 63). Travno se ne ponosi samo jednim velikim stambenim kompleksom – na suprotnoj, istočnoj strani naselja, također u Ulici Božidara Magovca, nalazi se *Kìneski zìd* || *Kìneski zìt*. Njegovo ime također je skupno – odnosi se na dvije zgrade u smjeru sjever – jug, gotovo simetrično položene na različitim stranama ceste. Duljina, tlocrtna razvedenost, tj. izrazito dinamičan oblik koji izbjegava pravocrtni koncept, a usto ima izvučene i uvučene dijelove fronte, blago stepenast izgled te brutalistički stil koji podrazumijeva otpornost i dugotrajanost – kao odmah primjetne značajke kompleksa – imenovatelje²³ su vjerojatno zajednički podsjetili na Kineski zid, najveću (i najdužu) fortifikacijsku građevinu na svijetu, sastavljenu od međusobno povezanih ili nepovezanih i do 16 metara visokih dijelova, ojačanu s 25 000 kula, koja se nalazi u sjevernoj Kini, stoga su potaknuti tom asocijacijom izabrali homonimno ime za kompleks. Detaljniju interpretaciju pojedinačnih imena *Kìneski zìd jèdan* || *Kìneski zìt jèdan* i *Kìneski zìd dvà* || *Kìneski zìt dvà* v. u poglavlju 4.8. Još jedna impresivna zgrada, građena u brutalističkom stilu, za koju se često ističe izrazita potresna otpornost, nalazi se u novozagrebačkoj četvrti Siget, u istoimenoj ulici (kbr. 18a – 18c), a nadijevaju joj se imena *Sùperàndrija*, *Sùper Àndrija*, *Sùperica*. Postoji nekoliko pretpostavki o etiologiji tih imena, no nijedna nije službeno potvrđena (v. Wikipedia s. v. Super Andrija). Prema jednoj, zgrada se u izvornom projektu zvala *Stambeni superblok »Siget«* (Catinelli 1975: 4–5), a upravo se prefiksoidna sastavnica *super* može interpretirati kao da upućuje na nadmoć, veličinu (u smislu visine, duljine i kompozicije), ali i kao da upućuje na funkcionalnu optimalnost (osim stambenim jedinicama i zajedničkim prostorima, zgrada u svojem prizemlju raspolaže i poslovnim prostorima relevantnim za svakodnevni život). S obzirom na to da je tvoreno od dvaju korijena, interpretacije etiologije drugoga korijena navodimo u poglavlju 4.11. Ovaj model imenovanja nije „rezerviran” samo za zdanja u Novom Zagrebu – u ovu klasifikacijsku skupinu uvrstili smo i ime *Titanik*, nadjenuto višestambenoj zgradi u Ulici grada Vukovara (kbr. 222, 224) u četvrti Kruge.²⁴ Nastalo je, jasno je, transonimizacijom od hrvatske inačice imena poznatoga britanskoga prekooceanskoga broda,

²² Najviši dijelovi u objema visinski razvedenim zgradama imaju 19 katova.

²³ Istaknimo da je *Kìneski zìd* među popularnijim imenima zgrada u Hrvatskoj (tako su imenovane i zgrade u Dubrovniku, Rijeci i Splitu, možda i drugdje), a i šire (primjerice, ime *Kìneski zìd* nose velike višestambene zgrade u Beogradu i Zenici, ime *Muraille de Chine* nadjenuto je najvećoj zgradi u francuskom gradu Saint-Étienneu, srušenoj 2000. godine, u gradu Rodgauu u Njemačkoj nalazi se *Chinauer*, *Великая Китайская стена* ponos je Sankt Peterburga i Moskve, a i u Kijivu je poznata *Китайська стіна*).

²⁴ I *Titanik* se može uvrstiti na popis omiljenijih imena zgrada bivše države – svoje primjerke imaju Varaždin, Banja Luka, Tuzla, a možda i još koji grad. Etiologija imena, doduše, nije nužno jednaka – varaždinski *Titanik* ime je dobio po čestim prodiranjima vode u podzemnu garažu tijekom kišnih razdoblja.

najvećega putničkoga broda toga doba, koji je potonuo 14./15. travnja 1912. na svojem prvom putovanju iz Southamptona u New York. Na asocijaciju u podlozi imenovanja svakako je ponajprije potaknula veličina (visina i duljina) zgrade. Odijeljena, prema zamisli krajobrazne arhitektice Silvane Seissel, širokim pojasom zelenila od velike prometnice, impozantna je zgrada (prvotno projektirana kao osmerokatnica, a dovršena kao deseterokatnica) vjerojatno »izgledala kao usamljeni brod na pučini«, kako slikovito ističe M. Jurić (2021: 25). Na ostale moguće poticaje za imenovanje upozoravamo u poglavlju 4.1.4.

Uvjetno govoreći, imenima koja ističu predimenzioniranost stambenih zgrada zajednička može biti zaštitna uloga. Premda profilaktička imena uglavnom vezujemo uz živa bića – ljude i životinje (v. npr. Čilaš Šimpraga 2018; Horvat 2020), čin nadijevanja imena zgradu na neki način personificira, pa se ni interpretacija imena kao profilaktičkoga ne mora nužno isključiti. Imena koja asociraju na veličinu, snagu, otpornost i dugovječnost mogu štiti i odvrćati zle sile od referenata, a upućenu dobru energiju vratiti imenovatelju i prenijeti ju na njega.

Manjinu u ovoj skupini čine primjeri koji ističu inferiornost. Riječ je o imenima *Priļepak* i *Privjesak*, koja funkcioniraju kao sinonimi. Odnose se na zgradu koja se u Ulici Božidara Magovca prostire u smjeru istok – zapad te se na svojem zapadnom kraju okomito nadovezuje na južni dio *Vèlike Màmutice* || *Vèlke Màmutice*. U kontekstu cijeloga naselja *Màmutica* dominira veličinom/duljinom, a služi i kao polazna točka u orijentaciji, stoga susjedna zgrada imenovana imenima *Priļepak* i *Privjesak* (unatoč tomu što je, visinski razvedena (8 – 10 katova), viša od nekih drugih zgrada u četvrti) u izvanjezičnoj stvarnosti djeluje kao sporedan referent. Uz metaforu, favoriziranu među figurama pri imenovanju, imenovatelji su se u ovom slučaju oslonili i na ironiju.²⁵

4.1.4. Imena koja odražavaju kompozicijsku specifičnost (oblik cjelokupne zgrade) ili postojanje specifične pojedinosti vanjskoga izgleda

Alkatras || *Alkatraz*, *Bastiļa*, *Cik-càk zgràda* (i 4.1.1.), *Golubiñàk* (i 4.1.2.), *Xarmònika*, *Làža*, *Rakète*, *Titanik* (i 4.1.3.)

Zasebno skupinom obuhvatili smo imena višestambenih zgrada posebnih zbog specifična oblika cjelokupne zgrade ili zbog kakva specifična detalja koji doprinosi jedinstvenosti izgleda.²⁶

Bastiļa je neslužbeno ime zgrade u Ivekovićevoj ulici (kbr. 17, 19). Izdaleka je uočljiva zbog tamnosmeđe boje i velikih „kula” – stubišta okrugla tlocrta smještenih na istočnim uglovima zgrade, a takva kompozicija asocira na Bastilju, utvrdu

²⁵ HER navodi sljedeća prenesena, odnosno ironična značenja polaznih riječi (temeljna ne navodimo): *priljepak* 'onaj koji se nepozvan priključuje komu ili čemu'; *privjesak* 'sporedni dodatak'.

²⁶ Primjeri pokazuju da je to dvoje katkada nemoguće jasno odijeliti, pa je i najprikladnije bilo ovako oblikovati klasifikacijsku skupinu.

izgrađenu u 14. stoljeću u pariškom predgrađu St. Antoine, a srušenu ubrzo nakon što su ju osvojili francuski revolucionari 1789. godine. Ime je rezultat transimimizacije hrvatskomu jeziku prilagođenoga izvornoga francuskoga imena *Bastille*. Skupno ime *Rakète*, nadjenuto trima stambenim tornjevima povezanimi platoom na Zelenom trgu u četvrti Vrbik (kbr. 1 – 3), inspirirano je specifičnošću u njihovoj konstrukciji. Izvorni je projekt modificiran – nakon razornoga potresa u Skoplju 1963. mnogo se pozornosti posvećivalo seizmičkoj otpornosti, čvrstoći, stabilnosti i sigurnosti, što se postiglo ojačavanjem građevinske konstrukcije kutnim kontraforima, tj. monumentalnim bridovima, prikladnima brutalističkomu stilu. Ime je vjerojatno nastalo na temelju usporedbe cjelokupne kompozicije zgrade i „aerodinamičnoga” dizajna s izgledom rakete, ali i preciznijih pojedinosti – potporni bridovi zgrade usporedivi su s kril(c)ima rakete koja služe upravljanju i stabilizaciji leta kroz atmosferu ili pak s lansirnom rampom. Ime *Titanik* uvrstili smo i u ovu skupinu jer uz veličinu vjerojatno i cjelokupni izgled zgrade podsjeća na brod. Izdvojimo neke posebnosti: odignutost kompaktnoga volumena od tla ostakljenjem visokih prizemnih lokala, dinamičnost/ritmiziranost različitoga oblikovanja otvora parnih i neparnih katova na sjevernom pročelju (jedan red sastavljen je samo od prozora, a drugi red ima zamjetan razmak između prozora), uvučenost najviših dviju etaža s posebnim, drugačijim ritmom prozora (Jurić 2021: 24–25; staze.hr s. v. Višestambena zgrada „Kruge”) svakako podsjećaju na palube velikih brodova. Jednak model imenovanja, odnosno oslanjanje na sličnu asocijaciju, prepoznajemo u imenu *Láža*, nadjenutu višestambenoj zgradi u Zorkovačkoj ulici (kbr. 2 – 4) na Trešnjevci. Zgradi u Aleji lipa u Novom Retkovcu nadjenuto je ime *Álkatras* || *Álkatraz*. Odabir imena homonimnoga pohrvaćenomu imenu jednoga od najpoznatijih, najsigurnijih i najčuvanijih zatvora u SAD-u, smještenoga na istoimenom otoku u zaljevu San Francisco, najvjerojatnije je potaknut usporedbom specifičnoga izgleda stubišta stambene zgrade, na kojem su izrazito uočljive rešetke, s pretpostavljenim izgledom zatvora. Jedna od višestambenih zgrada u Ulici grada Vukovara (kbr. 226A – 226H) prepoznatljiva je po specifičnoj pojedinosti u vanjskom izgledu zgrade – horizontalnom dinamičnom cik-cak obrascu fasade na objema duljim stranama zgrade (sjevernoj i južnoj). Zgrada ima dva neslužbena imena – jedno izravno upućuje na specifičnost koja je potaknula imenovanje (*Cik-cák zgràda*), a drugo je metaforičko – inspirirano je nazivom glazbenoga instrumenta najbližijega oblika (*Xarmonika*). Imenom *Golubiňák*, izvedenim od naziva životinjske nastambe, metaforički se (ali i pogrдно) može oslikati zgrada s brojnim stanovima, koja djeluje skućenom, tijesnom, u kojoj je uvijek gužva. Druga interpretacija, fokusirana na boju, donesena je u poglavlju 4.1.2.

4.1.5. Imena koja odražavaju specifičnost u tlocrtu

Banàna, Kifla, Pòtkova, Slùšalica

I tlocrt zgrade – ako je dovoljno razlikovan – može potaknuti na nadijevanje imena. Primjerice, izdaleka je uočljivo (a i pogledom iz ptičje perspektive dodatno potvrđeno) da dugačka zgrada u Kosorovoj ulici u četvrti Volovčica ne slijedi pravocrtnu os, odnosno da nije četverokutnoga tlocrta. Na tu specifičnost jasno upućuje ime *Banàna* (rjeđe se kao sinonim upotrebljava i *Kifla*²⁷), nastalo onimizacijom naziva zakrivljena ploda voćke, odnosno peciva. Ime *Slùšalica* nadjenu-to je zgradi na adresi Ulica Božidara Magovca (kbr. 12 – 24) te također odražava specifičan tlocrt zgrade – na istočnom i zapadnom kraju zgrade većinski pravokutnoga tlocrta nalaze se manji dijelovi orijentirani u drugom smjeru, okomiti na taj dio zgrade, zbog čega zgrada iz ptičje perspektive izgleda kao da ima oblik položene slušalice tradicionalnoga modela fiksnoga telefona. I iz imena *Pòtkova* odmah se može naslutiti tlocrt višestambene zgrade u Studentskom gradu – oblikovana je u obliku slova U, čime u svojem okruženju odudara.

4.1.6. Ime koje odražava specifičan materijal gradnje

Dřveni nèboder (i 4.1.1.1.)

Među posebnostima dovoljno jedinstvenim da potaknu na imenovanje može biti i specifičan građevni materijal, no takvi su slučajevi poprilično rijetki – svjedoči o tom tek jedan primjer potvrđen u zagrebačkoj građi. *Dřveni nèboder* na uglu Iblerova trga i Martićeve ulice, građen od 1956. do 1958., te uvršten na popis zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske 2004., jedno je od svojih neslužbenih imena dobio prema prepoznatljivim drvenim elementima – središnjoj stubišnoj vertikali, fasadnim ispunama (u kontrastu s betonskom izvedbom) te ogradama balkona od prirodnoga drveta.

4.1.7. Ime kojim se općenito ističe estetika

Trěšnjevačka ĺepòtica (i 4.6.)

Univerzalnost tvrdnje da se ime ne nadijeva samo kako bi se istaknula neka specifičnost, nego i da bi se naglasila povezanost, bliskost imenovatelja s imenovanim referentom, potvrđena je i analizom neslužbenih imena višestambenih zgrada.²⁸ Odabirom imena *Trěšnjevačka ĺepòtica*, koji se svakako oslanja na

²⁷ Zanimljivo je da se zgrada zavinuta oblika na Karađorđevu trgu u srpskom glavnom gradu (preciznije, u Zemunu) također naziva *Kifla* ili *Banana*. O univerzalnosti i plodnosti asocijacije na namirnice svjedoči često nadijevanje imena *Kifla* u različitim gradovima bivše SFR Jugoslavije – uz spomenute Zagreb i Beograd, na zgradu takva imena nailazimo, primjerice, i u Sarajevu, Brčkom i Gračanici u Bosni i Hercegovini te Kragujevcu, Kraljevu i Subotici u Srbiji.

²⁸ Čestoću toga poticaja dokazuje nam i preliminarno istraživanje imena hrvatskih stambenih zgrada, u kojemu je jedan od glavnih zaključaka da je upravo ime *Ljepotica* među najčešćim imenima stambenih zgrada. Primjerice, zgrada imenovana *Ljepotica* postoji u Belom Manastiru, Čakovcu,

personifikaciju (jer naziv *ljepotica* ponajprije se odnosi na lijepu ženu), iskazana je afektivnost, nježnost prema zgradi, koja se može interpretirati posebno intenzivnom zbog činjenice da je zgrada neživi referent.

4.2. Ime koje odražava broj stanova u zgradi

Stojadinka

Stojadinka je najviša i najveća stambena zgrada u Sesvetama, smještena na Trgu Lovre Matačića (kbr. 8 – 10). Ime vjerojatno odražava pretpostavku da zgrada raspolaže 101 stanom, a temelji se na igri riječima ili asocijaciji (izraznoj sličnosti broja *sto jedan* i osobnoga imena *Stojadin*, odnosno naziva²⁹ dobivenih deonimizacijom od toga osobnoga imena).

4.3. Ime koja odražava starost

Nova zgrada (i 4.1.1.)

Među prikupljenim imenima višestambenih zgrada samo se iz jednoga iščitava da i „dob” zgrade može biti razlikovna značajka. U Folnegovićevu naselju prve su zgrade sagrađene tijekom druge polovice pedesetih godina dvadesetoga stoljeća, a većina zgrada sagrađena je poslije poplave koja je Zagreb zadesila 1964. godine. Jedina zgrada koja je izgrađena poslije Domovinskoga rata nalazi se u Gavellinoj ulici (kbr. 1 – 3) i upravo je njoj nadjenuto ime *Nova zgrada*. Ime ne funkcionira kao tzv. „odnosno ime” (pa nije navedeno u poglavlju 4.8.) jer u četvrti, u kojoj su zbog tipske gradnje ionako samo malobrojne zgrade imenovane, nijedan referent nije imenovan **Stara zgrada*.

4.4. Imena uvjetovana događajem u povijesti zgrade (npr. anegdotom, legendom i sl.)

Bròd lužàka || *Bròt lužàka*, *Màli Vátikan*, *Sìvi dòm* (ili 4.1.2.), *Vátikan*, *Visibaba*

Kutini, Osijeku, Splitu, Zadru i Zaprešiću, a možda i u još kojem naselju.

²⁹ Takva igra riječima u pozadini je nekoliko naziva u hrvatskom jeziku. Najpoznatiji je svakako kolokvijalni naziv *stojadin* za model automobila Zastava 101, koji je proizvodila jugoslavenska tvornica Zastava od 1971. do 1989. godine. Specifičnost broja 101 u hrvatskoj izvanjezičnoj realnosti može se iščitati i iz homonimnoga kolokvijalnoga naziva nadjenuta modelu zagrebačkoga tramvaja oznake TMK 101 koji je od 1951. do 1965. proizvodila tvornica Đuro Đaković iz Slavnskoga Broda.

Osobna imena *Stojadin* i *Stojadinka* tipična su za srpski antroponimijski sustav (Grković 1977), a u suvremenoj su Hrvatskoj poprilično rijetka. Godine 2011. (prema DZS-u) u Hrvatskoj je ime *Stojadin* nosilo samo 15 nositelja, dok za žensko osobno ime *Stojadinka* ne raspolažemo podatcima (ako je te godine i potvrđeno, nositeljica je bilo manje od 10). Više v. u Čilaš Šimpraga, Ivšić Majić i Vidović (2018: 326).

Prema objašnjenjima ispitanikā, ime *Višibaba* eufemistički priča priču o tragičnom događaju iz povijesti tako imenovane zgrade (u ulici Dubrava, kbr. 226 – 238) – navodno je ime podsjetnik na ženu koja si je oduzela život vješanjem. Točnost tvrdnje nije moguće provjeriti. Kako bi se tabu-tema ublažila, izabrano je ime koje izrazom zavarava – tek se poznavajući legendu može zaključiti da nije tvoreno onimizacijom naziva cvijeta, nego imenskim srastanjem.

U četvrti Prečko dvjema susjednim višestambenim zgradama u Jarnovićevoj ulici nadjenuta su imena *Bròd lužàka* || *Bròt lužàka* i *Sivi dòm*. Prema tumačenjima stanovnika te četvrti, u navedenim zgradama živjelo je natprosječno mnogo problematičnih građana (ili čak zločinaca), čije je loše, neprihvatljivo ponašanje, nadaleko poznato, „ugravirano” i u imenima. Pojam *brod luđaka* djeluje kao suprotnost Argonautu – brod luđaka okuplja antiarhetipove čovječanstva. Prema Foucaultu, tijekom povijesti gradske su vlasti često brodovima „luđake” (ili osobe koje se nisu mogle uklopiti u društvo) slale iz svojega grada u druge gradove, „čisteći” ih ili „oslobađajući” od nepoželjnoga sloja društva (v. Koenig 2020; *Wikipedia* s. vv. Brod luđaka, Ladja norcev). U podlozi imena najvjerojatnije je taj pojam u svojem općem značenju, no ne možemo isključiti ni mogućnost povezivanja s kakvim umjetničkim (književnim, likovnim, glazbenim, filmskim i sl.) djelom kojemu je nadjenuto jednako ime. *Sivi dòm* ime je mogao dobiti prema istoimenoj jugoslavenskoj televizijskoj igranoj seriji (zatvorskoj drami), u središtu čije je radnje život štićenika u popravnom domu za djecu i mlade u Kruševcu. O drugom, usporednom poticaju za imenovanje v. više u poglavlju 4.1.2.

Neslužbenim imenima *Màli Vátikan* i *Vátikan*, koja funkcioniraju kao sinonimi, imenovan je stambeno-poslovni sklop Nadarbine Nadbiskupije zagrebačke, sagrađen na mjestu prostranoga nadbiskupskoga vrta, zbog čega te primjere uvrštavano u ovu skupinu. Kompleks se sastoji od triju traktova povezanih u jednu cjelinu – najprije je sagrađen trakt u Ulici Antuna Bauera (1926. – 1929.), zatim onaj u Prolazu Jurja Ratkaja (1927. – 1929.), a posljednji je dovršen srednji trakt (1929. – 1930.); v. Laslo (2011: 72).

4.5. Imena koja odražavaju postojanje kojega drugoga imenovanoga referenta u sklopu zgrade

Alkàr, Zàgrebački plàvi

Neslužbeno ime *Alkàr* nosi osmerokatnica na adresi Hrastin prilaz 3 u novozaagrebačkoj četvrti Utrine. Zgrada se u četvrti (među nekoliko tipova zgrada, zastupljenih većim brojem primjeraka) ističe jedinstvenim „kockastim” oblikom. Ime joj je nastalo transonimizacijom od imena ugostiteljskoga objekta *Alkar*, koji se nalazio u prizemlju zgrade. Uz raskrižje Maksimirske ceste i Harambašičeve ulice (na adresi Maksimirska cesta 86 – 88a) nalazi se stambeno-poslovni toranj –

dok su na nižim katovima poslovni prostori, većina (14 katova) tornja, specifična po trodijelnoj raščlanjenosti volumena, stambenoga je karaktera. Neslužbeno mu je ime *Zagrebački plavi*, što se može iščitati i s velika natpisa (i logotipa) plave boje na sjevernom pročelju. Ime je transnimizacijom preneseno s jednakoga imena tvrtke.

4.6. Imena koja odražavaju odnos prema kojem imenovanom zemljopisnom referentu

Ciglénica, Trešnevačka ljepotica (i 4.1.7.)

Afektivnost imenovateljā prema stambeno-poslovnom neboderu u Ozaljskoj ulici (kbr. 93) u poglavlju 4.1.7. iščitali smo iz druge sastavnice dvorječnoga imena. Međutim, vjerojatno ju je moguće iščitati i iz prve, pridjevske sastavnice. Smatramo da se kretikom *trešnevačka* uz doslovno upućivanje i preciziranje na četvrt u kojoj je zgrada smještena ističe i ponos prema vlastitom prepoznatljivom simbolu. Sličan model imenovanja prepoznatljiv je i u primjeru *Ciglénica* – ime je nastalo prema imenu četvrti u kojoj se stambeni toranj nalazi, ali drugačijim tvorbenim načinom (transnimizacijom).

4.7. Imena uvjetovana oznakom³⁰ (npr. kućnim brojem)

Četrdésomica (i 4.8.), *Četrděščetvorka* (i 4.8.), *Četrnájstica* (i 4.8.), *Desétka* (i 4.8.), *Desétka* (i 4.8.), *Devétka* (i 4.8.), *Devétka* (i 4.8.), *Dvanájstica* (i 4.8.), *Jedanájstica* (i 4.8.), *Jedanájstica* (i 4.8.), *Osmica* (i 4.8.), *Osmica* (i 4.8.), *Sedmica* (i 4.8.), *Sedmica* (i 4.8.), *Stòdevétka* (i 4.8.), *Stòjedanájstica* (i 4.8.), *Stòsedmica* (i 4.8.), *Šestica* (i 4.8.), *Trinájstica* (i 4.8.), *Trissedmica* (i 4.8.)

Kao zaseban model imenovanja ustanovljeno je nadijevanje imena uvjetovanih oznakom. U zagrebačkom korpusu riječ je o imenima koja odražavaju kućni broj. Građa pokazuje da je ovaj model imenovanja primjenjivan u slučajevima imenovanja višestambenih zgrada istoga tipa. Primjerice, u novozagrebačkom naselju Zaprude ulice izvorno nisu imale različita imena (kao što ih imaju danas), nego je svaka adresa počinjala imenom *Zaprude*, a svaka zgrada imala je svoj broj. Redosljed brojeva nije sasvim pravilan (posebice u istočnom dijelu naselja) unatoč simetričnom rasporedu višestambenih zgrada³¹. Prvi stanovnici Zapruda u komunikaciji s drugim Zaprudancima zgrade (barem „limenke“) diferencirali su

³⁰ Nastojali smo izabrati što širu, općenitiju formulaciju za naslov klasifikacijske skupine, kako bi mogla obuhvatiti i imena iz drugih korpusa u kojima ime eventualno nije uvjetovano kućnim brojem. Primjerice, u ovu skupinu moglo bi se uvrstiti skupno ime pet stambenih tornjeva u riječkoj četvrti Škurinje (u Ulici Rastočine) – *Eševi* (imaju oznake Š1 – Š5, pri čemu brojke ne označavaju redosljed gradnje, štoviše najstariji neboder – sagrađen 1976. – ima oznaku Š5).

³¹ Dok su zgrade raspoređene potpuno simetrično, u rasporedu nebodera simetrija izostaje (u Lojenovu prilazu pet je nebodera, a u Vučetićevo prilazu nalaze se samo tri nebodera).

imenima koja su odražavala upravo te oznake (npr. *Sedmica*, *Osmica*, *Devětka*, *Desětka*, *Jedanajstica*, *Dvanajstica*, *Trinajstica*, *Četrnajstica*, *Trissedmica*). Nakon što su ulice, prilazi i trg preimenovani (tj. imenovani prema osobama), sve su se manje upotrebljavala imena motivirana izvedenicama od glavnih brojeva. Danas se načelno može govoriti o arhaičnim imenima jer ih upotrebljava mali broj Zaprudanaca – uglavnom ih rabe „starosjedoci” (i njihovi potomci, a eventualno i drugi stanovnici koji su ih od njih naučili i prihvatili), ali upotreba je najčešće ograničena na zgrade u najbližem okruženju. Jednakim modelom imenovano je pet stambenih tornjeva³² u današnjoj Ulici Božidara Magovca u Travnom (kbr. 107, 109, 111 na sjevernoj strani ulice, odnosno kbr. 44, 48 na južnoj (jugozapadnoj) strani ulice).³³ Izbor upravo toga modela imenovanja bio je praktičan i prikladan iz više razloga – ti stambeni tornjevi imaju samo jedan ulaz, a u Travnom se višestambene zgrade nalaze samo u dvjema ulicama, pa obavijesnost takvoga tipa imena nije narušena. U još jednom novozagrebačkom naselju – Sigetu – praktično je bilo takvo imenovanje. Među prvim stambenim zgradama u tom naselju bilo je šest šesnaesterokatnih nebodera nasuprot Velesajmu. Raspoređeni su u dva niza u ulici Siget, koja ih kao cjelinu okružuje, a nadjenuta su im imena prema kućnim brojevima (*Šestica*, *Sedmica*, *Osmica*, *Devětka*, *Desětka*, *Jedanajstica*). O mogućnosti drugačije interpretacije v. u poglavlju 4.8.

4.8. Imena koja odražavaju odnos prema kojoj drugoj imenovanoj višestambenoj zgradi

Četrdesosmica (i 4.7.), *Četrdeščetvorka* (i 4.7.), *Četrnajstica* (i 4.7.), *Četvorka*, *Desětka* (i 4.7.), *Desětka* (i 4.7.), *Desětka*, *Devětka* (i 4.7.), *Devětka* (i 4.7.), *Devětka*, *Dvanajstica* (i 4.7.), *Dvojka*, *Jedanajstica* (i 4.7.), *Jedanajstica* (i 4.7.), *Jedinica*, *Kineski zid dva* || *Kineski zit dva* (i 4.1.3.), *Kineski zid jedan* || *Kineski zit jedan* (i 4.1.3.), *Mála Mamutica* (i 4.1.3.), *Osmica* (i 4.7.), *Osmica* (i 4.7.), *Osmica*, *Petica*, *Sedmica* (i 4.7.), *Sedmica* (i 4.7.), *Sedmica*, *Stòdevětka* (i 4.7.), *Stòjedanajstica* (i 4.7.), *Stòsedmica* (i 4.7.), *Šestica* (i 4.7.), *Šestica*, *Trinajstica* (i 4.7.), *Trissedmica* (i 4.7.), *Trójka*, *Vělka Mamutica* || *Vělka Mamutica* (i 4.1.3.)

Razmjerno velik broj primjera u zagrebačkoj građi upućuje na odnos između imenovanih višestambenih zgrada, i to – konkretno – na prostorni i kvalitativni odnos.

³² Potrebno je istaknuti da nisu svi tornjevi jednaki – jednoga tipa tornjevi su na kbr. 107 i 109, a drugoga tipa oni na kbr. 44, 48, 111 (međutim, ni oni nisu posve jednaki – razlikuju se u visini (15, 16 i 18 katova), a krajnji tornjevi u nizu razlikuju se od središnjega i po tlocrtu).

³³ Na opstanak imenâ utjecalo je svakako i zadržavanje kućnih brojeva pri preimenovanju ulice (isti su kućni brojevi postojali i dok se ulica zvala Aleja Viktora Bubnja).

Dio imena upućuje na prostorni odnos, odnosno položaj referenata. Premda bi se moglo pretpostaviti da tipske višestambene zgrade (uglavnom) neće imati imena jer svojim izgledom najčešće ne odudaraju jedna od druge, terensko istraživanje pokazalo nam je da to nije uvijek slučaj. U nekim naseljima stanovnici su i njima nadjenuli imena, a pritom je primjenjiv bio poseban model imenovanja – isticanje redosljeda u nizu. Primjerice, u zagrebačkom naselju Špansko Sjever nizom *Jedinica – Dvójka – Trójka – Četvórka – Petica – Šestica – Sedmica – Osmica*, koji oblikuje liniju \curvearrowright , imenovane su zgrade potkovastoga tlocrta (južni niz ide od tržnice prema istoku do potoka Vrapčaka ne slijedeći kućne brojeve u ulici, a sjeverni u suprotnom smjeru – od potoka prema zapadu). Istaknimo da u nizu zapravo ima devet zgrada s otprilike jednakim tlocrtom, no jedna je od njih – ona između *Šestice* i *Sedmice* – građena naknadno (i pomalo je drugačijega tipa), zbog čega njoj nije nadjenuto ime istim modelom. U istoj četvrti na taj se niz nadovezuju *Devětka* i *Desětka*, dvije novije i veće (više i dulje) zgrade na Trgu Ivana Kuljevića.

Zaključak J. Horvata o odnosnim toponimima čije su sastavnice brojevi (Horvat 2018b: 226) primjenjiv je analoški i u ovom modelu imenovanja višestambenih zgrada – referent najbliži referentnoj (nultoj, polaznoj) točki u imenovanju dobiva ime povezano s brojem *jedan*, a udaljenijim referentima nadijevaju se imena povezana sa sljedećim brojevima u nizu. Ovdje je tu tvrdnju prikladno dopuniti opažanjem temeljenim na konkretnom slučaju – „udaljenost” referenata potrebno je percipirati u kontekstu niza, a ne doslovno (prema zračnoj udaljenosti).

Konkretno, referentna točka u slučaju niza zgrada u Španskom jest Park hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata (smješten u središtu naselja). U Travnom je referentna točka središte četvrti (gdje je i Park Travno i škola), pa se *Kineski zid jedan* || *Kineski zit jedan* nalazi bliže njoj, a *Kineski zid dva* || *Kineski zit dva* smješten je s druge strane prometnice (Ulice Božidara Magovca).

Ovamo pripadaju i sva imena obuhvaćena skupinom 4.7. (*Četřdětščetvórka*, *Četřdětšosmica*, *Stòsedmica*, *Stòdevětka*, *Stòjedanájstica* [Travno]; *Šestica*, *Sedmica*, *Osmica*, *Devětka*, *Desětka*, *Jedanájstica* [Siget], *Sedmica*, *Osmica*, *Devětka*, *Desětka*, *Jedanájstica*, *Dvanájstica*, *Trinájstica*, *Četřnájstica*, *Trissedmica* [Zaprude]), koja funkcionira kao podskup ove skupine jer se i imenovanje prema oznakama (npr. kućnim brojevima) oslanja na nizanje.³⁴ Detaljnija objašnjenja v. u tom poglavlju.

Dio imena upućuje na kvalitativni odnos, odnosno na dimenzijske razlike među referentima. Primjerice, dimenzijski odnos između referenata imenovanih *Mála Mámutica* i *Vělka Mámutica* || *Vělka Mámutica* iskazuje se upotrebom antonimnih pridjeva *mali* ~ *veliki* (više v. u poglavlju 4.1.3.). Takav model

³⁴ Sva imena iz skupine 4.7. mogu se uvrstiti i u skupinu 4.8., ali obrnuto ne vrijedi.

imenovanja ujedno omogućuje diferencijaciju precizniju od identifikacije koju omogućuje skupno ime.

4.9. Imena koja upućuju na arhitekta

Galičeva zgrada (i 4.1.1.), *İblerof neboder* || *İblerov neboder* (i 4.1.1.), *Lèvijef neboder* || *Lèvijev neboder* (i 4.1.1.), *Rixterovi neboderi* (i 4.1.1.), *Vitičef neboder* || *Vitičev neboder* (i 4.1.1.)

U zagrebačkoj građi nailazimo i na nekoliko višerječnih imena čija je prva sastavnica posvojni pridjev. Iz posvojnih pridjeva izvedenih od prezimenā iščitavamo tko su arhitekti (ili projektanti) tako imenovanih višestambenih zgrada, a na strukturu/konfiguraciju upućuje identifikacijska sastavnica (imenica). Svi su primjeri nastali onimizacijom sintagmi opisane strukture, a iz neimenskoga su sloja prešli u imenski zbog čestoće upotrebe među Zagrepčanima. Ovaj je model imenovanja primjenjivan uglavnom na stambene tornjeve (iznimka je jedino ime *Galičeva zgrada*). Uključivanje spomena na arhitekta u ime nipošto ne znači da je riječ o jedinom njihovu djelu, no vjerojatno je riječ o prepoznatljivijem ili poznatijem.³⁵ Imajući na umu da imena zgrada zbog svoje ekonomičnosti ne sadržavaju podatke o osobnim imenima arhitekata te da se iz transkripcije, koja odražava izgovor, u nekim slučajevima ne može iščitati službeni lik prezimena, detaljnije podatke o arhitektima zgrada imenovanih ovim modelom donosimo pregledno.

ime višestambene zgrade	ime i prezime arhitekta/arhitekata
<i>Galičeva zgrada</i>	Drago Galić
<i>İblerof neboder</i> <i>İblerov neboder</i>	Drago Ibler
<i>Lèvijef neboder</i> <i>Lèvijev neboder</i>	Slavko Löwy
<i>Rixterovi neboderi</i>	Berislav Šerbetić Ljubo Iveta Vjenceslav Richter Olga Korenik
<i>Vitičef neboder</i> <i>Vitičev neboder</i>	Ivan Vitić

Tablica 1. Pregled imena višestambenih zgrada koja upućuju na arhitekta

Svim je primjerima navedenima u tablici zajedničko i to što čuvaju spomen samo na jednoga autora. Međutim, iz tablice iščitavamo da to nije uvijek opravdano – za razliku od ostalih primjera, koji se odnose na zgrade koje zaista jest projektirao samo jedan autor, imenom *Rixterovi neboderi* zanemaruje se troje arhitekata iz tima. Moguće je da je u podlozi takva imenovanja želja imenovatelja

³⁵ Detaljniji opisi opusa arhitekata dostupni su, primjerice, na mrežnoj stranici *Arhitektura Zagreba* (više v. u opisu u literaturi).

da istaknu seizmičku otpornost tornjeva (asocijaciji doprinosi slučajna podudarnost prezimena jednoga od arhitekata zgrade i prezimena američkoga seizmologa Charlesa Francisa Richtera, koji je oblikovao brojčanu ljestvicu kojom se opisuje energija oslobođena u hipocentru potresa).

Istaknimo kao zanimljivost i činjenicu da razmjerno velik broj primjera uvrštenih u ovu skupinu ima sinonime, npr. *Āblerof neboder* || *Āblerov neboder* sinonim je imenu *Dřveni neboder*, *Rixterovi neboderi* poznatiji su pod skupnim imenom *Rakēte*, a *Vitičef neboder* || *Vitičev neboder* pod imenom *Šāreni neboder*.

4.10. Imena koja odražavaju komu su dodjeljivani stanovi u zgradi

Avijatičarka[®], *Avijatičarska*, *Avijatičarska zgrāda* (i 4.1.1.), *Kemikalija*, *Mornārička*, *Mornārička zgrāda* (i 4.1.1.), *Mōrnarska* || *Mornārska*, *Mōrnarska zgrāda* || *Mornārska zgrāda* (i 4.1.1.), *Oficirski neboder*[®] (i 4.1.1.), *Pilōtska*, *Pilōtska zgrāda* (i 4.1.1.)

U drugoj polovici 20. stoljeća, u kontekstu masovne i ubrzane urbanizacije, višestambene zgrade često su bile građene namjenski za određena poduzeća – poduzeća su (uz izdvajanja radnikā) financirala izgradnju, a stanovi u zgradama (tzv. društveni stanovi) bili su dodjeljivani na korištenje upravo radnicima tih poduzeća prema određenim uvjetima. Stanarsko je pravo u stambenim jedinicama dodjeljivano pripadnicima različitih profesionalnih skupina – ne nužno samo radnicima nego i višim društvenim slojevima (no društvena je elita naseljavala atraktivnija stambena naselja).³⁶

Većina primjera iz zagrebačkoga korpusa svjedoči o tom da se imenima uglavnom željelo eksplicitno istaknuti da su stanovi u tako imenovanim zgradama ponajprije dodjeljivani vojnim osobama. Osmerokatnici na adresi Ulica grada Vukovara (kbr. 62A – 62D) nadjenuta su sinonimna imena *Avijatičarka*[®], *Avijatičarska*, *Avijatičarska zgrāda*, *Pilōtska*, *Pilōtska zgrāda*. Ožegović (2022) piše da je zgrada prvotno naručena za tvrtku Exportdrvo, no zatim je projekt preuzela JNA, koja ju je namijenila pilotima. Nedaleko od nje, na adresi Ulica grada Vukovara (kbr. 52), smještena je zgrada čija su sinonimna neslužbena imena *Mornārička*, *Mornārička zgrāda*, *Mōrnarska* || *Mornārska*, *Mōrnarska zgrāda* || *Mornārska zgrāda* podsjetnik na to da je projektirana za ratnu mornaricu. Osmerokatnicu je, među ostalim, krasio prepoznatljiv valoviti armiranobetonski krov terase na vrhu zgrade, koji je zbog rizika od rušenja nakon zagrebačkoga i petrinjskoga potresa bilo nužno ukloniti 2021. godine.

Zgrada *Kemikalija* izgrađena je 1955. na Trgu kralja Petra Svačića (kbr. 14) za zaposlenike (radnike i rukovodeći kadar) istoimenoga poduzeća³⁷. Zgradu čine

³⁶ Detaljnije je o toj temi pisala npr. Svirčić Gotovac (2020).

³⁷ Službeno je ime poduzeća *Kemikalija export – import*, no češće se upotrebljava inačica temeljena na elipsi – *Kemikalija*.

dva zasebna korpusa koja su spojena u obliku slova L – peterokatnica (ne uračunavajući prizemlje) s dvosobnim stanovima i trokatni aneks s jednosobnim stanovima (u Ulici Jurja Žerjavića, na tzv. Zelenom valu). Svojim značajkama, među kojima se ističu ovješeno stakleno pročelje, tada prvi put izvedeno na stambenoj zgradi, zgrada je zaslužila uvrštavanje među antologijska djela hrvatske arhitekture 20. stoljeća (usp. Bžajić Klarin i Habjan 2017; Petrač 2018).

4.11. Imena koja upućuju na osobu povezanu sa zgradom

Súperàndrija (ili 4.1.3.), *Súper Àndrija* (ili 4.1.3.)

Dok je u imenima *Súperàndrija* i *Súper Àndrija* sastavnica *super* lako protumačiva jer je poznato izvorno, službeno ime projekta (više v. u poglavlju 4.1.1.3.), sastavnicu *Andrija* nije moguće pouzdano interpretirati. Bivšim i sadašnjim stanovnicima poznate su različite neprovjerljive „urbane legende” (v. *Wikipedia* s. v. Super Andrija) – prema jednoj, ime je počast jednomu od radnika (osobnoga imena Andrija) koji je poginuo tijekom izgradnje; prema drugoj, zgrada ime nosi u čast inženjeru Andriji Čavajdi koji je u izgradnji sudjelovao, a preminuo je tijekom izgradnje; prema trećoj, zgradi je ime nadjenuto prema njezinu bivšem starnaru Andriji Aksentijeviću, visokopozicioniranom službeniku Jugoslavenske narodne armije; prema četvrtoj, na nastanak imena utjecala je popularnost pjesme *Andrija (Super Momak)* Ljiljane Petrović.

4.12. Ime koje odražava smještaj

Prostitútka (ili 4.1.1.)

Nelaskavo ime *Prostitútka* nadjenuto je deveterokatnici u ulici Dubrava (kbr. 212 – 224), najpoznatijoj višestambenoj zgradi u istočnoj zagrebačkoj četvrti Novi Retkovec. Prema najčešćem tumačenju, u podlozi imenovanja najvjerojatnije je smještaj zgrade. Budući da je izgrađena neposredno uz ulicu, odnosno uz ugao raskrižja dviju važnijih ulica četvrti (Dubrave i Čulinečke ceste), u doba izgradnje bila je među rijetkim velikim zgradama u okruženju te se isticala, a imenovatelje je to asociiralo na ponašanje uličnih prostitutki (svoje usluge nudile bi, među ostalim, na uglovima ulica). Drugo tumačenje etiologije navedeno je u poglavlju 4.1.1.

4.13. Imena nejasne ili neprozirne etiologije

Cřveni mák, *Cřveni mákovi*, *Mákovica*, *Pòdmornica*

Višestambenu zgradu u Kopernikovoj ulici (kbr. 4 – 38) u Travnom dio ispitivanja imenuje jedninskim dvorječnim likom *Cřveni mák*, dio množinskim likom *Cřveni mákovi*, a dio jednorječnom izvedenicom *Mákovica*. Etiologiju je moguće samo pretpostavljati. Uzmemo li u obzir da je prema urbanističkom projektu naselja Travno arhitekta i urbanista Miroslava Kollenza čak 60 % prostora bilo

namijenjeno za parkove, a u tom kontekstu svaka zgrada trebala dobiti ime prema nekom livadnom/poljskom cvijetu³⁸, ime *Crveni mák*, odnosno *Crveni mákovi* ili *Mákovica* odgovaralo bi toj ideji, premda ona u svojoj cjelini nije ostvarena. Ime zgrade možda metaforički odražava i crvenu boju fasadne opeke, koja uz bijelu dominira pročeljem. Ne odbacujemo ni mogućnost da je u podlozi imenovanja zgrade pjesma *Crveni makovi* Mihovila Pavleka Miškine.

Etiologija imena *Podmornica*, nadjenuta višestambenoj zgradi u Aleji lipa (kbr. 1A – 1H) u četvrti Novi Retkovec (kao sinonim imenu *Alkatras* || *Alkatraz*), konzultiranim ispitanicima nije poznata, a nije ni općenito prozirna. Stoga tek smijemo pretpostaviti da je možda riječ o tipu profilaktičkoga imena. Podmornice se smatraju vrhunskim plovilom izrazito velike moći, koja posebno proizlazi iz neprimjetnosti, odnosno nepredvidivosti, kao i iz vrhunske tehnologije kojom raspolažu, pa asocijacija na njih odražava pozitivan doživljaj. Tako imenovana zgrada možda na prvu jest neprimjetna jer je s glavne prometnice (ulice Dabrava) zaklonjena *Prostitutkom* i *Visibabom*, no svojom dimenzijom ne zaostaje mnogo za susjedama.

4.14. Komentar

Detaljnoum etiološkom analizom nastojali smo utvrditi kako je izvanjezična stvarnost utjecala na nadijevanje neslužbenih imena višestambenih zgradama – drugim riječima, pokušali smo istražiti koje su značajke višestambenih zgrada bile dovoljno relevantne, uočljive, istaknute, zanimljive i sl. da bi ih bilo poželjno zrcaliti i imenom, kao i kojim će se modelima imenovanja poslužiti imenovatelji i koliko će pritom biti maštoviti.

Broj prikupljenih primjera uvrštenih u pojedinu klasifikacijsku skupinu prikazujemo pregledno.

Imena koja odražavaju izgled	77
Imena koja odražavaju strukturu/konfiguraciju	25
Imena koja odražavaju boju	26
Imena koja odražavaju dimenziju (veličinu ili dužinu)	12
Imena koja odražavaju kompozicijsku specifičnost (oblik cjelokupne zgrade) ili postojanje specifične pojedinosti vanjskoga izgleda	8

³⁸ Prema V. Gulin Zrnić (2004: 82–83), Kollenz je u obrazloženju urbanističkoga plana predlagao da se odnos čovjeka i prostora postigne raznolikošću i varijacijama arhitektonskih oblika te kreativnim pristupom arhitektonskoga oblikovanja „srca” naselja, a u tom konceptu pozitivan učinak svakako bi imala i planirana umjetnički inspirirana imena zgrada (npr. *Jaglac* za današnju *Šušalicu*, *Maslačak* i *Različak* za zgrade kompleksa imenovana *Kineski zid*, *Tratinčica* i *Ivančica* za *Malu Mamuticu* i *Veliku Mamuticu*).

Imena koja odražavaju specifičnost u tlocrtu	4
Ime koje odražava specifičan materijal gradnje	1
Ime kojim se općenito ističe estetika	1
Ime koje odražava broj stanova u zgradi	1
Ime koja odražava starost	1
Imena uvjetovana događajem u povijesti zgrade (npr. anegdotom, legendom i sl.)	5
Imena koja odražavaju postojanje kojega drugoga imenovanoga referenta u sklopu zgrade	2
Imena koja odražavaju odnos prema kojem imenovanom zemljopisnom referentu	2
Imena uvjetovana oznakom (npr. kućnim brojem)	20
Imena koja odražavaju odnos prema kojoj drugoj imenovanoj višestambenoj zgradi	34
Imena koja upućuju na arhitekta	5
Imena koja odražavaju komu su dodjeljivani stanovi u zgradi	11
Imena koja upućuju na osobu povezanu sa zgradom	2
Ime koje odražava smještaj	1
Imena nejasne ili neprozirne etiologije	4

Tablica 2. Pregled broja imena višestambenih zgrada razvrstanih prema etiološkom kriteriju

Izdvojimo neke zaključke izvedene iz analize temeljene na klasifikaciji.

- Mnogobrojna je imena moguće uvrstiti u barem dvije klasifikacijske skupine.
- Izrazito malomu broju iménā etiologija nije prozirna.
- Brojni čimbenici uvjetuju izbor iménā (utvrđeno je čak dvanaest različitih skupina, a ona koja odražava specifičnost izgleda, najbrojnija, preciznije je podijeljena na sedam podskupina).³⁹
- Kao razlog imenovanja prevladava izgled – promatramo li građu u cjelini, čak 7/10 primjerā odražava neku specifičnost izgleda. Dubinska analiza omogućuje i preciznije razvrstavanje – iz iménā se, što se tiče izgleda, najčešće može iščitati boja konkretnih višestambenih zgrada, kao i njihova

³⁹ Tijekom preliminarnih istraživanja imena višestambenih zgrada u Hrvatskoj općenito (više v. u bilješci 1) uočena je mogućnost uspostavljanja još skupina. S obzirom na to da takvi primjeri u zagrebačkoj građi nisu potvrđeni, u ovoj klasifikaciji takve skupine nismo izdvajali. Tijekom budućih istraživanja, bit će, dakako, potrebno prilagoditi klasifikaciju građi.

struktura/konfiguracija (je li riječ o horizontalno ili vertikalno usmjerenim zdanjima). Nisu rijetka ni imena koja odražavaju dimenziju te kompozicijsku specifičnost ili specifičnu pojedinost u vanjskom izgledu zgrade.

- U građi su također izrazito dobro zastupljena imena koja odražavaju odnos (prostorni ili dimenzijski) prema drugoj imenovanoj višestambenoj zgradi.
- Zamjetan je i broj onih imena koja su oblikovana prema oznaci (kućnom broju) ili koja odražavaju komu su (pripadnicima koje profesionalne skupine) dodjeljivani stanovi u tako imenovanim zgradama.

5. Semantičko-motivacijska analiza

U filološkoj analizi očekuje se da se, uz etiologiju iménā, kojoj smo u razradi dali prioritet, pozornost posveti i doimenskoj semantici. Da bismo procijenili imaju li prikupljena imena kakve zajedničke nazivnike u motivacijskom smislu, odnosno ustanovili jesu li imenovateli pri oblikovanju iménā osobito skloni izboru motivirajućih polaznih jedinica (osnova, sastavnica) koje pripadaju određenim značenjskim poljima, također ćemo se osloniti na klasifikaciju. U ovoj je klasifikaciji osnovna, grublja podjela utemeljena na morfološkom kriteriju polaznih jedinica⁴⁰, a preciznija na semantičkom kriteriju – uzimajući u obzir doimenska značenja, nastojimo grupirati polazne jedinice u određena „semantička polja”.

5.1. Imenice

5.1.1. Nazivi koji upućuju na tip referenta

Avijatičarska zgràda, Bjèla zgràda, Bjèla zgràda, Cìk-càk zgràda, Cŕvena zgràda, Cŕveni nèboder, Cŕveni nèboder, Dŕveni nèboder, Gàličeva zgràda, Ìblerof nèboder || Ìblerov nèboder, Lèvijef nèboder || Lèvijev nèboder, Mornàrička zgràda, Mòrnarska zgràda || Mornàrska zgràda, Nòva zgràda, Oficirski neboder[®], Pilòtska zgràda, Plàva zgràda, Plàva zgràda, Plàve zgràde, Rixterovi nèboderi, Smèži nèboder, Šàreni nèboder, Vitičef nèboder || Vitičev nèboder, Zèleni nèboder, Žùti nèboder

5.1.2. Nazivi izvedeni od brojeva

Četŕdèsosmica, Četŕdèščetvòrka, Četŕnàjstica, Četvòrka, Desètka, Desètka, Desètka, Devètka, Devètka, Devètka, Dvanàjstica, Dvòjka, Jedanàjstica, Jedanàjstica, Jedinica, Osmica, Osmica, Osmica, Petica, Sedmica, Sedmica, Sedmica, Stòdevètka, Stòjedanàjstica, Stòsedmica, Šestica, Šestica, Trinàjstica, Tròjka

⁴⁰ Uzimamo, dakle, u obzir koje je vrste riječi (ili od koje je vrste riječi nastala) osnova jednorječnoga imena ili sastavnica višerječnoga imena.

5.1.3. Nazivi biljki

Banàna, C'ṛveni màk, C'ṛveni màkovi, Màkovica

5.1.4. Nazivi životinja

Làbudica, Màmutica, Papagàjka, Papagàjke, Papagàjke

5.1.5. Naziv životinjske nastambe

Golubiñàk

5.1.6. Nazivi koji se primarno odnose na ljude

*Avijatičarka[®], Prostitutka, Trěšnevačka lepòtica, Visibaba (< *baba)*

5.1.7. Ironični nazivi za ljude

Prìlepak, Privjesak

5.1.8. Naziv prehrambenoga proizvoda

Kifla

5.1.9. Naziv glazbenoga instrumenta

Xarmònika

5.1.10. Nazivi prometnih sredstava

Làžza, Pòdmornica, Rakète

5.1.11. Naziv institucije

Lùdnica

5.1.12. Nazivi predmeta iz svakodnevne upotrebe

Ciglica[®], Pòtkova, Slùšalica

5.1.13. Imena ljudi

Stojadìnka, Sùper Àndrija, Sùperàndrija

5.1.14. Imena robnih marki

Bajadèra, Napolitánke, Ràdionke

5.1.15. Imena tvrtki

Alkàr, Bènetonka, Kemikàlija

5.1.16. Ime broda

Titanik

5.1.17. Imena poznatih građevina

Álkatras || *Álkatraz*, *Bastiļa*, *Màla Màmutica*, *Vèlika Màmutica* || *Vèlka Màmutica*

5.1.18. Ime gradske četvrti

Ciglènica

5.1.19. Ime države

Vàtikan

5.2. Pridjevi

5.2.1. Opisni pridjevi

5.2.1.1. Opisni pridjevi koji upućuju na boju

Bjèla zgràda, *Bjèla zgràda*, *Cřvena zgràda*, *Cřveni màk*, *Cřveni màkovi*, *Cřveni nèboder*, *Cřveni nèboder*, *Plàva zgràda*, *Plàva zgràda*, *Plàve zgràde*, *Plavice*, *Sìvi dòm*, *Smèži nèboder*, *Šàreni nèboder*, *Zèleni nèboder*, *Žuti nèboder*

5.2.1.2. Opisni pridjev koji upućuje na specifičan izgled

Cik-càk zgràda

5.2.1.3. Opisni pridjev koji upućuje na starost

Nòva zgràda

5.2.1.4. Opisni pridjevi koji upućuju na dimenziju

Màla Màmutica, *Màli Vátikan*, *Vèlika Màmutica* || *Vèlka Màmutica*

5.2.1.5. Opisni pridjevi (višeznačni)

Sùper Àndrija, *Sùperàndrija*, *Sùperica*

5.2.2. Gradivni pridjev

Dřveni nèboder

5.2.3. Posvojni pridjevi

Gàličeva zgràda, *Ìblerof nèboder* || *Ìblerov nèboder*, *Lèvijef nèboder* || *Lèvijev nèboder*, *Rixterovi nèboderi*, *Vitičef nèboder* || *Vitičev nèboder*

5.2.4. Odnosni pridjevi

5.2.4.1. Odnosni pridjev koji upućuje na četvrt

Trèšnjevačka lèpòtica

5.2.4.2. Odnosni pridjevi koji upućuju na zanimanje ili na djelatnost

Avijatičarska, Avijatičarska zgrada, Mornarička, Mornarička zgrada, Mornarska || Mornarska, Mornarska zgrada || Mornarska zgrada, Oficirski neboder[®], Pilotska, Pilotska zgrada

5.3. Brojevi

5.3.1. Glavni brojevi

Kineski zid dva || Kineski zit dva, Kineski zid jedan || Kineski zit jedan

5.4. Glagol

*Visibaba (< *visiti)*

5.5. Višerječni izrazi

5.5.1. Naziv iz umjetnosti

Bród lužaka || Bròt lužaka

5.5.2. Ime tvrtke

Zagrebački plavi

5.5.3. Ime poznate građevine

Kineski zid || Kineski zit, Kineski zid dva || Kineski zit dva, Kineski zid jedan || Kineski zit jedan

5.5.4. Imena iz umjetnosti

Crveni makovi, Sivi dom

5.6. Komentar

Klasifikacija, među ostalim, prikazuje brojnost utvrđenih motivacijskih skupina, koja svjedoči o mašti i često nepredvidivoj inspiraciji imenovatelja. Zastupljenost različitih primjera u pojedinim klasifikacijskim skupinama omogućuje nam da ustanovimo prevladavajuće modele imenovanja.

Očekivano (i logično), polazne jedinice većine imena jesu imenice i pridjevi. Uočavamo da su mnoga neslužbena imena višestambenih zgrada izravno motivirana (npr. ona čije sastavnice upućuju na tip referenta, ona koja su na neki način označena brojem, ona čije su sastavnice pridjevi koji upućuju na boju, neku drugu značajku izgleda, arhitekta, profesionalnu skupinu kojoj pripadaju radnici kojima su stanovi u zgradi dodjeljivani i sl.). Nije zanemariv ni udio neizravno motiviranih imena (među takvim imenima najbrojnija su ona motivirana nazivima životinja te nazivima koji se odnose na ljude, a razmjerno često izvori asocijacija

pronalaze se i među biljnim nazivima, nazivima prometnih sredstava, nazivima predmeta iz svakodnevne upotrebe, imenima robnih marki itd.). Nadijevajući neizravno motivirana imena, imenovatelji su se uglavnom oslanjali na prilično poznate asocijacije, temeljene na općoj kulturi i informiranosti (promotrimo li, primjerice, samo one polazne jedinice koje imaju status imena, uočit ćemo da se njima imenuju najpoznatiji brendovi, tvrtke, građevine, brodovi itd.), čime su postigli dobru prihvaćenost i dugotrajnost iménā.

Između etiologije neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada i izbora motivirajućih polaznih jedinica moguće je utvrditi neke korelacije. Izdvajamo samo one koje se mogu potkrijepiti/dokazati većim brojem primjera.

- Izrazito je plodan model izravnoga motiviranja, o čemu svjedoče imena motivirana imenicama koje odražavaju strukturu/konfiguraciju višestambene zgrade te pridjevima.
- Imena motivirana nazivima životinja i životinjskih nastambi uglavnom upućuju na izgled (boju, dimenziju ili specifičnost u izgledu).
- I imena motivirana biljnim nazivima upućuju na izgled (boju ili specifičan tlocrt zgrade).
- Imena motivirana imenima robnih marki upućuju na boju.
- Imena motivirana imenima poznatih građevina uglavnom zrcale posebnost u dimenziji, kompozicijsku specifičnost ili postojanje specifične pojedinosti vanjskoga izgleda.
- Premda su neke polazne jedinice radi preciznosti uvrštene u različite klasifikacijske skupine (5.1.8. – 5.1.12.), mogle bi se promatrati i objedinjeno zbog povezanosti s ljudskom svakodnevicom. Imajući to na umu, mogli bismo zaključiti da većina imena motivirana takvim imenicama upućuje na izgled višestambene zgrade (boju, dimenziju ili tlocrt).
- Imena motivirana općim imenicama izvedenima iz brojeva i brojevima redovito upućuju na odnos prema kojoj drugoj imenovanoj zgradi.
- Zanimljivo je da su imena motivirana nazivima koji se odnose na ljude izrazito raznolika po etiologiji.

6. Kratak osvrt na jezično podrijetlo neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada te polaznih jedinica kojima su ona motivirana

Jezično podrijetlo imena višestambenih zgrada razlikujemo od jezičnoga podrijetla polaznih jedinica (osnova ili sastavnica) od kojih su prikupljena imena nastala. Premda su neka imena nastala od posuđenica, nisu aloglotskoga podrijetla jer su nastala tek nakon što je posuđenica postala dijelom hrvatskoga leksičkoga sustava (primjerice, ime *Rakete* ne interpretira se kao ime zgrade njemačkoga podrijetla iako je nastalo od opće imenice *raketa* koja je njemačkoga podrijetla).

Ističemo da su sva prikupljena neslužbena imena zagrebačkih višestambenih zgrada hrvatskoga jezičnoga podrijetla.

Već i na temelju prvoga pogleda na ukupnu građu jasno možemo zaključiti da među neslužbenim imenima višestambenih zgrada prevladavaju ona motivirana polaznim jedinicama idioglotskoga podrijetla, a tek je manji dio njih motiviran polaznim jedinicama aloglotskoga podrijetla.

Da bismo tekst rasteretili, u ovom poglavlju pregledno ćemo se osvrnuti samo na polazne jedinice stranoga jezičnoga podrijetla. Pregled je raščlanjen na hijerarhijski niže podskupine prema kriteriju jezika iz kojega je polazna jedinica posuđena.⁴¹ Budući da se među polaznim jedinicama mnogima ne može precizno utvrditi koji je jezik imao ulogu posljednjega posrednika pri jezičnom posuđivanju, njih izdvajamo u zasebnu podskupinu.

6.1. Polazne jedinice njemačkoga podrijetla

avijatičar ~ *avijatika* < nvnjem. *Aviatik* ~ fr. *aviation* ~ lat. *avis*

cik-cak < nvnjem. *zickzack* (Matasović i dr. 2016: 108)

harmonika < nvnjem. *Harmonika* < engl. *harmonica* ~ lat. *harmonicus* (Matasović i dr. 2016: 318)

kifla < nvnjem. *Kipfel* ~ *Kipf* < lat. *cippus* (Matasović i dr. 2016: 438)

raketa < nvnjem. *Rakete* < tal. *rocchetto* (Matasović, Ivšić Majić i Pronk 2021: 265–266)

Hrvatskom tvorbom (sufiksacijom) od replika njemačkoga podrijetla nastale su sastavnice:

avijatičarski ~ *avijatičar*

ciglica ~ *cigla* < srvnjem. *ziegel* < lat. *tegula* (Matasović i dr. 2016: 106)

⁴¹ Kratice naziva jezika i dijalekata: arap. – arapski, bav. – bavarski njemački, engl. – engleski, fr. – francuski, lat. – latinski, mlet. – mletački, niz. – nizozemski, nvnjem. – novovisokonjemački, port. – portugalski, rus. – ruski, srlat. – srednjovjekovni latinski, srvnjem. – srednjovisokonjemački, španj. – španjolski, tal. – talijanski.

oficirski ~ *oficir* < nvnjem. *Offizier* < fr. *officier* < lat. *officiarius* (Matasović, Ivšić Majić i Pronk 2021: 57).

6.2. Polazna jedinica romanskoga podrijetla

Hrvatskom tvorbom (sufiksacijom) od replike mletačkoga podrijetla nastala je sastavnica:

mornarski ~ *mornar* < mlet. *marinèr* < srlat. *marinarius* (Matasović i dr. 2016: 633).

6.3. Polazne jedinice posuđene uz posredovanje europskih jezika

banana < nvnjem. *Banana* / fr. *banane* < port. *banana* < volof *banāna* (Matasović i dr. 2016: 42)

mamut < nvnjem. *Mammut* / fr. *mammouth* < rus. *мамонт* (Matasović i dr. 2016: 587)

papagaj < nvnjem. *Papagei* / fr. *papegai* < španj. *papagayo* < arap. *babbagā'* (Matasović, Ivšić Majić i Pronk 2021: 102)

super < nvnjem. *super* / engl. *super* < lat. *super* (Matasović, Ivšić Majić i Pronk 2021: 406)

Hrvatskom tvorbom (sufiksacijom) od replika nastale su sastavnice:

pilotski ~ *pilot* < nvnjem. *Pilot* / niz. *piloot* < fr. *pilote* / tal. *pilota* < grč. *πηλώτης* (Matasović, Ivšić Majić i Pronk 2021: 124)

prostitutka (< engl. *prostitute* / tal. *prostituta*) < lat. *prostituta*.

6.4. Polazna jedinica čije se jezično podrijetlo u literaturi različito interpretira

plav 'modar'

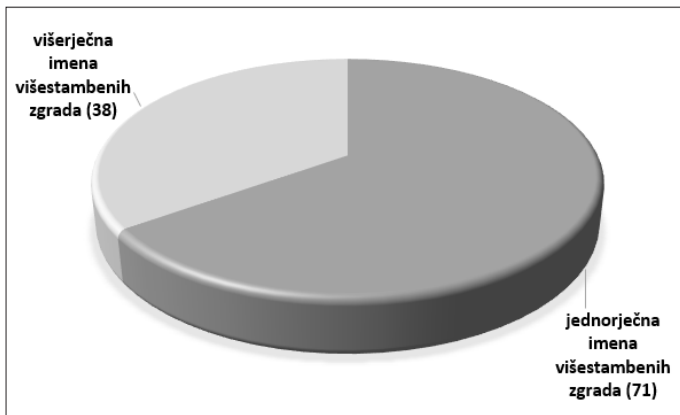
1. < psl. **polvъ*, uz mogućnost utjecaja lat. pridjeva *flavus* pri proširenju značenja (Matasović, Ivšić Majić i Pronk 2021: 135)

2. < bav. *plau* < stvnjem. *blao* (Snoj 2009)

7. Strukturna i tvorbeno analiza neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada

7.1. Strukturna analiza

Zagrebački korpus neslužbenih imena višestambenih zgrada čine i jednorječni i višerječni primjeri.⁴² Grafikonom prikazujemo udjele skupina različite strukture u ukupnoj građi.

Grafikon 1. Udio jednorječnih i višerječnih primjera u ukupnom korpusu neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada

Među višerječnim primjerima prevladavaju oni dvorječni (npr. *Cik-cak zgrada*, *Dřveni neboder*, *Sřper Āndrija*, *Trěšnjevačka ljepotica*, *Vělika Māmutica* || *Vělika Māmutica*, *Zagrebački plāvi*) – oni čine 95 % te skupine, odnosno 33 % ukupne građe, a tek su iznimno potvrđeni primjeri od triju sastavnica (npr. *Kineski zid dva*, *Kineski zid jėdan*) – oni čine 5 % te skupine, odnosno gotovo 2 % ukupne građe.

Promotrimo li izdvojena višerječna imena, uočit ćemo da beziznimno sadržavaju barem dvije punoznačne riječi. Detaljnije smo ih razvrstali prema morfološkom kriteriju, ali po načelu ekonomičnosti tu klasifikaciju objedinjujemo s klasifikacijom prema tvorbenom kriteriju (u sljedećem potpoglavlju).⁴³

Napomenimo još da sastavnice višerječnih imena višestambenih zgrada uvijek imaju fiksni, nepromjenjiv poredak. Identifikacijska sastavnica neslužbenoga višerječnoga imena višestambene zgrade može se izostaviti ako se u istoj rečenici (ili neposrednoj replici dijaloga koji podrazumijeva razumijevanje konteksta)

⁴² Rezultati preliminarnih istraživanja, koja su temeljena na uzorku iz cijele Hrvatske (više v. u bilješki 1), pokazuju da zagrebački korpus u tom aspektu ne odudara od općehrvatskoga korpusa.

⁴³ Pritom slijedimo metodologiju opisanu u Horvat (2018b: 306).

spominju dva imena zgrade s jednakom identifikacijskom sastavnicom (npr. *Óni žíviju u Máløj, a mi u Vèlkoj Mámutici.*; *Kaj ne žívi óna u Žútom néboderu? –Né, u Cŕvenom.*).

7.2. Tvorbena analiza

Budući da je korpus neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada razmjerno bogat, očekivano je i da bude tvorbeno raznolik. Da bi se utvrdilo koji tvorbeni načini⁴⁴ prevladavaju, građa se klasificira. U svakoj su klasifikacijskoj skupini primjeri poredani abecednim redom. Ako je određena imena moguće interpretirati na više načina, na to upozoravamo izvodima i uputnicama.

7.2.1. Imena nastala onimizacijom⁴⁵

7.2.1.1. Jednorječna imena

Banána, Ciglica[®] (ili 7.2.3.1.), *Četŕdésosmica, Četŕdèščetvòrka, Četŕnájstica, Četvòrka, Desètka, Desètka, Desètka, Devètka, Devètka, Devètka, Dvanájstica, Dvòjka, Golubiňák, Xarmonika, Jedanájstica, Jedanájstica, Jedinica, Kifla, Lábudica, Láža, Lúdnicá, Mámutica* (< *mamutica* 'ženka mamuta'; ili 7.2.3.1. ili 7.2.3.2.2.), *Osmica, Osmica, Osmica, Petica, Pòdmornica, Pòtkova, Priļepak, Prívjesak, Prostitútka, Rakète, Sedmíca, Sedmíca, Sedmíca, Slúšalica, Stòdevètka, Stòjedanájstica, Stòsedmíca, Šestíca, Šestíca, Trinájstica, Tríssedmíca, Tròjka*

7.2.1.2. Višerječna imena

7.2.1.2.1. Pridjev + imenica

7.2.1.2.1.1. Opisni pridjev + opća imenica

Bjèla zgràda, Bjèla zgràda, Cík-cák zgràda, Cŕvena zgràda, Cŕveni màk, Cŕveni màkovi (ili 7.2.2.2.1.1.), *Cŕveni néboder, Cŕveni néboder, Nòva zgràda, Pláva zgràda, Pláva zgràda, Plàve zgràde, Sméži néboder, Šàreni néboder, Zèleni néboder, Žúti néboder*

7.2.1.2.1.2. Opisni pridjev + ime

Mála Mámutica, Máli Vátikan, Súper Andrija, Vèlika Mámutica
|| *Vèlka Mámutica*

⁴⁴ Primijenjena je metodologija interpretacije uobičajena u analizi tvorbe – promatra se posljednji tvorbeni način, tj. tvorbeni način kojim je nastao konkretan imenski lik. Prethodni tvorbeni načini za interpretaciju nisu relevantni.

⁴⁵ »Onimizacija je tvorbeni način kojim od nominativa opće imenice ili od višerječnoga izraza bez statusa imena bez ikakvih formalnih preinaka nastaje ime« (Horvat 2022: 111).

7.2.1.2.1.3. Gradivni pridjev + opća imenica

Dřveni neboder

7.2.1.2.1.4. Posvojni pridjev + opća imenica

Galičeva zgràda, Āblerof neboder || *Āblerov neboder, Lěvijef neboder* || *Lěvijev neboder, Rixterovi neboderi, Vitičef neboder* || *Vitičev neboder*

7.2.1.2.1.5. Odnosni pridjev + opća imenica

Avijatičarska zgràda, Mornarička zgràda, Mornarska zgràda || *Mornarska zgràda, Oficirski neboder[®], Pilòtska zgràda, Trěšnjevačka lepòtica*

7.2.1.2.2. Imenica + imenica

Bròd lužàka

7.2.1.2.3. Višerječni izraz ime + broj

7.2.1.2.3.1. Višerječni izraz ime (odnosni pridjev + opća imenica) + glavni broj

Kineski zid dvà || *Kineski zit dvà, Kineski zid jèdan* || *Kineski zit jèdan*

7.2.2. Imena nastala transninizacijom⁴⁶

7.2.2.1. Jednorječna imena

Alkàr, Ālkatras || *Ālkatraz, Bajadèra, Bastiļa, Ciglènica, Kemikalija, Napolitànke, Stojadìnka* (ili 7.2.3.1.), *Titanik, Vàtikan*

7.2.2.2. Višerječna imena

7.2.2.2.1. Višerječni izraz ime (pridjev + imenica)

7.2.2.2.1.1. Višerječni izraz ime (opisni pridjev + opća imenica)

Cřveni màkovi (ili 7.2.1.2.1.1.), *Sivi dòm*

7.2.2.2.1.2. Višerječni izraz ime (odnosni pridjev + opća imenica)

Kineski zid || *Kineski zit*

7.2.2.2.2. Višerječni izraz ime (pridjev + pridjev)

7.2.2.2.2.1. Višerječni izraz ime (odnosni pridjev + opisni pridjev)

Zàgrebački plàvi

⁴⁶ »Transninizacija je tvorbeni način kojim od nominativa imena (jednorječnoga ili višerječnoga) bez ikakvih formalnih preinaka nastaje ime« (Horvat 2022: 111).

7.2.3. Imena nastala imenskom sufiksalsnom tvorbom⁴⁷

7.2.3.1. Imena nastala od jedne osnove

Avijatičarka[®] (< *avijatičar-* + *-ka*; ili 7.2.3.2.1.), *Bènetonka* (< [*Beneton-* <*Benetton*> + *-ka*]), *Ciglica*[®] (ili 7.2.1.1.), *Màkovica* (< *màk*; ili 7.2.3.2.1.), *Màmutica* (< *mamut-* + *-ica*; ili 7.2.1.1. ili 7.2.3.2.2.), *Papagàjka*, *Papagàjke*, *Papagàjke*, *Plavice* (< *plav-* + *-ice*; ili 7.2.3.2.1. ili 7.2.3.2.2.), *Stojadinka* (< *Stojadin-/stojadin-* + *-ka*; ili 7.2.2.1.), *Sùperica* (< *Sùperàndrija*⁴⁸; ili 7.2.3.2.1. ili 7.2.3.2.2.)

7.2.3.2. Imena nastala univerbizacijskom sufiksalsnom tvorbom⁴⁹

7.2.3.2.1. Od višerječnih imena

Avijatičarka[®] (< *Avijatičarska zgràda* + *-ka*; ili 7.2.3.1.), *Màkovica* (< *Cřveni màkovi*; ili 7.2.3.1.), *Plavice* (< *Plàve zgràde* + *-ice*; ili 7.2.3.1. ili 7.2.3.2.2.), *Ràdionke* (< *Plavi Radion* + *-ke*), *Sùperica* (< *Sùper Àndrija* + *-ica*; ili 7.2.3.1. ili 7.2.3.2.2.)

7.2.3.2.2. Od pretpostavljenih višerječnih neimenskih izraza

Màmutica (< **mamutska zgrada* + *-ica*; ili 7.2.1.1. ili 7.2.3.1.), *Plàvice* (< **plave zgrade* + *-ice*; ili 7.2.3.1. ili 7.2.3.2.1.), *Sùperica* (< **super blok* + *-ica*; ili 7.2.3.1. ili 7.2.3.2.1.)

7.2.4. Ime nastalo imenskom prefiksoidnom tvorbom

Sùperàndrija

7.2.5. Imena nastala univerbizacijskom elipsom i usporednom konverzijom⁵⁰

Avijatičarska, *Mornàrička*, *Mòrnarska* || *Mornàrska*, *Pilòtska*

7.2.6. Ime nastalo imenskim srastanjem

Visibaba

⁴⁷ U cijelom radu sufikse navodimo slijedeći tradicijske kroatističke opise, dakle uključujući i gramatički morfem iako razumijevamo da on ne pripada tvorbenomu morfemu.

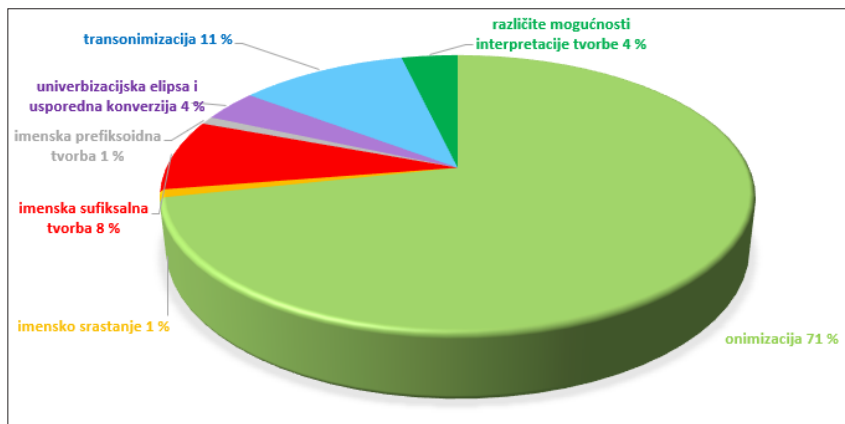
⁴⁸ Ovaj se primjer pomalo razlikuje od ostalih uvrštenih u skupinu jer je nastao sufiksalsnom tvorbom od pokraćene osnove (kao npr. toponim *Črnkas* nastao od izvornoga *Črnomerec*).

⁴⁹ Radi preciznosti ovu tvorbenu pojavu izdvajamo u zasebnu podskupinu. Njome obuhvaćamo imena nastala od višerječnih polaznih jedinica.

⁵⁰ Univerbizacijska elipsa i usporedna konverzija podrazumijeva jedino izostavljanje sastavnice/sastavnica višerječnoga imena, rezultat kojega jest jednorječno ime koje oblikom odgovara nezostavljenoj sastavnici koja nije imenica. Više v. u Horvat (2018a: 34).

7.3. Komentari

Dobra ili slaba plodnost različitih tvorbenih načina u imenovanju višestambenih zgrada može se iščitati iz sljedećega grafikona i tablice.

Grafikon 2. Udjeli različitih tvorbenih načina u ukupnom korpusu neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada

tvorbeni način	broj jednorječnih neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada	broj višerječnih neslužbenih imena zagrebačkih višestambenih zgrada
onimizacija	44	34
transonimizacija	9	3
imenska sufiksalna tvorba	9	
imenska prefiksoidna tvorba	1	
univerbizacijska elipsa i usporedna konverzija	4	
imensko srastanje	1	
moguće su različite interpretacije tvorbe	3	1

Tablica 3. Udjeli različitih tvorbenih načina među jednorječnim, odnosno višerječnim neslužbenim imenima zagrebačkih višestambenih zgrada

Iz tablice iščitavamo:

- i među jednorječnim i među višerječnim neslužbenim imenima zagrebačkih višestambenih zgrada dominantni su isti tvorbeni načini
- većina prikupljenih imena nastala je onimizacijom (s tim da je ta većina posebno izražena među višerječnim imenima)
- drugi je tvorbeni način po zastupljenosti transonimizacija.

Analizom smo ustanovili neke korelacije između etiologije i izbora strukture/tvorbe iménā višestambenih zgrada.

- Imena koja upućuju na strukturu/konfiguraciju, na specifičan materijal gradnje te na arhitekture višestambenih zgrada u zagrebačkom su korpusu redovito višerječna.
- Imena koja upućuju na kompozicijsku specifičnost ili postojanje specifične pojedinosti vanjskoga izgleda, specifičnost u tlocrtu, broj stanova u zgradi te oznaku u zagrebačkom su korpusu dominantno ili beziznimno jednorječna.
- Među jednorječnim imenima nastalima onimizacijom metaforička su ona koja upućuju na boju, dimenziju, kompozicijsku specifičnost, specifičnost u tlocrtu i smještaj, a na uvjetovanost oznakom i odnos prema kojoj drugoj imenovanoj višestambenoj zgradi upućuje se izravno.
- Višerječna imena nastala onimizacijom izravno upućuju na etiologiju – izgled (ponajprije boju i dimenziju), specifičan materijal gradnje, arhitekture, odnos prema kojoj drugoj imenovanoj višestambenoj zgradi te na dodjeljivanje stanova određenoj skupini stanara.
- Među imenima nastalima transonimizacijom prevladavaju ona koja upućuju na izgled (npr. boju, dimenziju ili kompozicijsku specifičnost), a potvrđeni su i primjeri koji upućuju na postojanje kojega drugoga imenovanoga referenta u sklopu zgrade te primjeri koji odražavaju komu su dodjeljivani stanovi u zgradi ili na smještaj u pojedinoj četvrti.
- U imenima nastalima imenskom sufiksalsnom tvorbom potvrđeni su sufiksi *-ica (-ice)*, *-ka (-ke)*.
- Primjeri nastali univerbizacijskom elipsom i usporednom konverzijom upućuju jedino na to komu su dodjeljivani stanovi u tako imenovanoj zgradi.

8. Zaključak

Neslužbena imena zagrebačkih višestambenih zgrada do sada nisu bila sustavno istražena ni opisana. Terenskim istraživanjem (anketiranjem) prikupljeno je stotinjak imena – ona obuhvaćaju i općepoznate primjere i primjere koji su poznati uglavnom samo na određenoj mikrolokaciji – u četvrti u kojoj se imenovana zgrada nalazi (ili čak samo kod dijela stanovništva te četvrti). Razmjerno velika brojnost primjera vezanih uz mikrolokaciju prouzročila je u ukupnoj zagrebačkoj građi pojavljivanje homonima (npr. *Devětka*¹ (Balokovićeve ulica 1 – 13), *Devětka*² (Siget 9), *Devětka*³ (Trg Ivana Kukuljevića 8 – 14)), no posljedica je postojanja „imenjaka” smanjena obavijesnost na razini grada kao cjeline. S druge strane, inovativnost, raznolikost i slikovitost u govoru Zagrepčana očituje se u stvaranju sinonima – kako tvorbenih, tako i potpunih leksičkih (npr. *Golubiňák* i *Kineski zíd* || *Kineski zit*; *Plàve zgràde*, *Plavice*, *Rádionke*). Većinu korpusa čine pojedinačna imena (npr. *Bajadèra*), no posvjedočena su i skupna imena (npr. *Mámutica*, *Rakète*), koja ne moraju nužno biti množinskoga lika.

Na temelju etiološke analize zaključili smo da su razlozi nadijevanja imena većine višestambenih zgrada uglavnom prozirni. Izbor iménā uvjetuju brojni čimbenici, a među njima najčešći je izgled zgrade, i to ponajprije boja, struktura/konfiguracija, dimenzija, kompozicijska specifičnost te specifična pojedinost u vanjskom izgledu. Obilno su dokumentirana i imena koja odražavaju odnos (prostorni ili dimenzijski) prema drugoj imenovanoj zgradi, kao i ona koja su oblikovana prema oznaci (kućnom broju) ili koja odražavaju komu su (pripadnicima koje profesionalne skupine) dodjeljivani stanovi u tako imenovanim zgradama.

Semantičko-motivacijskom analizom ustanovili smo brojnost izravno motiviranih imena – takva su npr. ona čije sastavnice upućuju na tip referenta, ona koja su na neki način označena brojem, ona čije su sastavnice pridjevi koji upućuju na boju, neku drugu značajku izgleda, arhitekta, profesionalnu skupinu kojoj pripadaju radnici kojima su stanovi u zgradi dodjeljivani i sl. Među neizravno motiviranim imenima najbrojnija su ona motivirana nazivima životinja, nazivima koji se odnose na ljude, biljnim nazivima, nazivima prometnih sredstava, nazivima predmeta iz svakodnevne upotrebe, imenima robnih marki itd.

Analiza je pokazala i da su sva neslužbena imena zagrebačkih višestambenih zgrada hrvatskoga jezičnoga podrijetla, no manji dio njih nastao je od posuđenica iz njemačkoga jezika ili iz europskih jezika općenito, što je zbog recentnosti određenih realija (i riječi koje se na njih odnose) te kulturnih utjecaja očekivano.

U cjelokupnoj građi jednorječnih imena otprilike je dvaput više nego višerječnih imena. Tvorbena analiza pokazala je da je gotovo 3/4 primjera nastalo onimizacijom, a otprilike 1/9 transonimizacijom. Među primjerima nastalima ostalim tvorbenim načinima najbrojniji su oni nastali imenskom sufiksalsnom tvorбом te

univerbizacijskom elipsom i usporednom konverzijom, a oskudno su dokazane mogućnosti tvorbene raznolikosti imenskim srastanjem (jedan primjer) i imenskom prefiksoidnom tvorbom (jedan primjer).

Detaljan filološki opis neslužbenih imena višestambenih zgrada omogućuje nam usporedbu značajki ove imenske kategorije sa značajkama drugih imenskih kategorija. Najvažnije je istaknuti da je temeljna značajka imena višestambenih zgrada imenovanje (identifikacija i diferencijacija) u prostoru, po čemu funkcioniraju kao toponimi (što dokazuje i mogućnost ubiciranja imenovanih referenata na toponomastičkim kartama). Uz krematonime veže ih činjenica da je riječ o imenima antropogenih referenata.⁵¹

Etiološka analiza pokazuje mnogo sličnosti između neslužbenih imena višestambenih zgrada i drugih imenskih kategorija.

- Neslužbenim imenima višestambenih zgrada, osobnim nadimcima i zoonimima zajedničko je dominantno uvjetovanje izgledom (bojom, dimenzijom, estetikom općenito, kakvom razlikovnom specifičnošću itd.), kao i mogućnost profilaktičke uloge nekih primjera.
- Neslužbenim imenima višestambenih zgrada i toponimima zajedničko je uvjetovanje tipom referenta, izgledom (npr. bojom ili dimenzijom) te (prostornim ili dimenzijskim) odnosom među imenovanim referentima.

I iz strukturno-tvorbene analize mogu se iščitati neke sličnosti između neslužbenih imena višestambenih zgrada i nekih drugih imenskih kategorija, npr. zoonima, naročito onih izravno motiviranih. Naime, katkada se može pojaviti i dvojba treba li neki primjer interpretirati kao ime ili kao neime (usp. Čilaš Šimpraga i Horvat 2014: 39).

Priložene toponomastičke karte otkrivaju nam da je većina višestambenih zgrada kojima su nadjenuta neslužbena imena uglavnom koncentrirana u novijim gradskim četvrtima. Nova, moderna naselja, a i zgrade u njima, često su tema/meta mnogobrojnim kritičarima – od građana laika do stručnjakā (povjesničarā umjetnosti, sociologā, arhitekata, urbanistā i sl.). Njihovim opisima, koji nerijetko uključuju imenicu *spavaonica*⁵² te obiluju epitetima negativna značenja poput

⁵¹ Osvijestimo, dakle, činjenicu da se pojedine imenske kategorije ne moraju nužno isključivati, nego da se u određenim poljima smiju poklapati (poput Vennova dijagrama). Primjerice, ime *Jarun* (nadjenuto umjetnomu jezeru u Zagrebu) smijemo smatrati i toponimom i krematonimom, dok ime *Vransko jezero* (nadjenuto prirodnomu jezeru na Cresu) smatramo samo toponimom. Uostalom, i imena ulica (i drugih referenata vezanih uz promet) smatramo toponimima premda je opravdano smatrati ih i krematonimima.

⁵² Gulin Zrnić (2009: 110–118) uočava različite načine poimanja pojma *spavaonica* kada se on odnosi na dio grada – neki građani ističu činjenicu da je naselje u kojem se spava udaljeno od naselja u kojem se radi, školuje i sl. (pa djeluje da se u domaćem naselju samo prespava), nekima u koncept spavaonice ulazi i periferna smještenost (koja podrazumijeva ili je podrazumijevala slabu prometnu povezanost), dio građana povezuje ju s izostankom njima samima relevantnih sadržaja, kao i

bezličan, dosadan, besadržajan, ružan, čime potenciraju nepoželjnost, proturječe stanovnici tih dijelova grada (v. npr. Gulin Zrnić 2009: 111, 113), ali čak i sami primjeri imena predstavljeni u ovom radu. Rihtman-Auguštin (1988: 101) objašnjava da je čovjeku svojstveno da se ostvaruje (živi, radi i sl.), tj. stvara svoj identitet na određenom teritoriju, definiranom kulturno (tradicijom, jezikom, društvenom skupinom) i prostorno (regijom, naseljem, prirodnom i konstruiranom okolinom). U tom kontekstu spominje i imena višestambenih zgrada: »Dok u starom dijelu grada narodna imena dobivaju trgovi: *Kvaternjak* ili *Kvatrić*, *Repić* ili *Trgač*, *Mažuranac*, ovdje u novim naseljima suvremena *narodna smjehovna kultura* stvara novu toponimiju obraćajući se arhitektonskim čudovištima: *Kineskom zidu*, *Golubinjaku*, *Raketama*, *Podmornici* i *Harmonici*. Kao što je posve jasno da novi toponimi *Kvatrić* i *Repić* nostalgijom kajkavskoga dijalekta obilježavaju dobri stari dio grada, isto je tako pitanje bi li se u prekosavskim zgradurinama, u naseljima, koja ponekad imaju samo jednu ulicu, pa se došljak jedva snalazi, uopće moglo živjeti bez takvog ironičnog pomaka.«

Dubljom stilističkom analizom u podlozi neslužbenih imena višestambenih zgrada prepoznali bismo, uz ironiju, i mnoge druge nespomenute stilske figure (npr. metaforu, metonimiju, personifikaciju, hiperbolu, eufemizam, oksimoron, simbol), a sve one imaju važan učinak u percepciji korisnikā tih imena – svako ime stvara u umu neku upečatljivu sliku!

Nadijevanje iménā neosporivo dokazuje da su imenovani referenti imenovateljima važni. Imenujemo ono što je važno, specifično, što odudara, što je pamtljivo, što je zanimljivo, s čime smo povezani, što nam je važno u komunikaciji i što želimo predstaviti i drugima (kao u reklamama). Posebice to vrijedi pri nadijevanju neslužbenih imena jer ona, razumljivo, nisu obavezna. Smatramo, dakle, da onimija mikrolokacije, koja uključuje i neslužbena imena višestambenih zgrada (ali i imena parkova, staza i raznih drugih lokaliteta različite namjene), svakako sprečava anonimnost, bezličnost, besadržajnost, otuđenost i sl. – upravo suprotno, potiče dinamiku, omogućuje povezanost, privrženost, pripadnost, oblikuje identitet.

Prilog 1. Abecedno kazalo imena zagrebačkih višestambenih zgrada

Podatci o arhitektima i godini projektiranja/izgradnje ekscerpirani su iz e-izvora (*Arhitektura Zagreba*; *Registar moderne i postmoderne zagrebačke arhitekture*) ili časopisa *Čovjek i prostor*, *Arhitektura*.

bogata noćnoga života, nekima podrazumijeva izostanak elitnosti koja se pretpostavlja za središnji dio grada, kod dijela građana taj je pojam povezan s velikim brojem ljudi naseljenih na malom prostoru i pretpostavljenom distanciranošću, otuđenošću itd.

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Alkatras</i> <i>Alkatraz</i> <i>Alkár</i>	Aleja lipa 1A – 1H			54, 102, H	77	<i>Pòdmornica</i>
<i>Avijatičar-ka</i> [®]	Hrastin prilaz 3			47, H	61	
<i>Avijatičarska</i>	Ulica grada Vukovara 62A – 62D	Božidar Rašica	1953.	27, 32	21	<i>Avijatičarska</i> <i>Avijatičarska zgrada</i> <i>Pilòtska</i> <i>Pilòtska zgrada</i>
<i>Avijatičarska</i>	Ulica grada Vukovara 62A – 62D	Božidar Rašica	1953.	69, H	21	<i>Avijatičarska</i> <i>Avijatičarska zgrada</i> <i>Pilòtska</i> <i>Pilòtska zgrada</i>
<i>Avijatičarska</i> <i>zgrada</i>	Ulica grada Vukovara 62A – 62D	Božidar Rašica	1953.	18	21	<i>Avijatičar-ka</i> [®] <i>Avijatičarska</i> <i>Pilòtska</i> <i>Pilòtska zgrada</i>
<i>Bajadèra</i>	Ulica Brune Bušića 38 – 42			43, H	46	
<i>Banàna</i>	Kosorova ulica 1 – 23			37, H	36	<i>Kifla</i>
<i>Bastiļa</i>	Ivekovićeva ulica 17 – 19			H	35	
<i>Bènetonka</i>	Ulica Ljudevita Posavskog 25 – 27F / Rinski put 50 – 52 / Ulica Ladislava Šabana 2 – 30	Teufik Galijašević Mladen Jošić Mate Žagar Nenad Ravnić		2, 4, 30	80	
<i>Bjèla zgrada</i> ¹	Ulica Joze Laurencića 8 – 8c			12, 92	32	
<i>Bjèla zgrada</i> ²	Ulica Vladimira Varićaka 2 – 12				48	

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Bròd lužàka</i> <i>Bròl lužàka</i>	Jarnovičeva ulica 1 – 3			96, 99	9	<i>Làbudica</i>
<i>Ciglènica</i>	Selska cesta 34			28, 55, 67, 81	16	<i>Ciglica</i> [®] <i>Črveni nèboder</i> ²
<i>Ciglica</i> [®]	Selska cesta 34			105	16	<i>Ciglènica</i> <i>Črveni nèboder</i> ²
<i>Čik-čuk zgràda</i>	Ulica grada Vukovara 226A – 226H	Julije Golik	1964.		30	<i>Xarmònika</i>
<i>Črvena zgràda</i>	Ulica Vladimira Varičaka 14 – 24				47	
<i>Črveni màk</i>	Kopermikova ulica 4 – 38			61	66	<i>Črveni màkovi</i> <i>Makovica</i>
<i>Črveni màkovi</i>	Kopermikova ulica 4 – 38			60, 63	66	<i>Črveni màk</i> <i>Makovica</i>
<i>Črveni nèboder</i> ¹	Kopermikova ulica 1	Đuro Mirković Nevenka Postružnik	1972. – 1974.	60, 62	61	
<i>Črveni nèboder</i> ²	Selska cesta 34				16	<i>Ciglènica</i> <i>Ciglica</i> [®]
<i>Četdèsosmica</i>	Ulica Božidara Magovca 48	Judita Stopar	1973. – 1975.	97	71	
<i>Četdèsčevòrka</i>	Ulica Božidara Magovca 44	Judita Stopar	1973. – 1975.		72	
<i>Četnàjsica</i>	Meštrovičev trg 2 – 8				60	
<i>Čevòrka</i>	Ulica Dobriše Cesarića 1 – 17			52, 98	13	
<i>Desètka</i> ¹	Siget 10	Milivoj Peterčić Lujó Schwerer Tereza Matić	1963. – 1964.	94	42	

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Desétká²</i>	Trg Ivana Kukuljevića			52, 98	1	
<i>Desétká³</i>	Trumbičeva ulica 4 – 16	Bogdan Budimirov Željko Solar Dragutin Stilinović	1964.	40	49	
<i>Devétká¹</i>	Balokovićeva ulica 1 – 13	Bogdan Budimirov Željko Solar Dragutin Stilinović		40	52	
<i>Devétká²</i>	Siget 9	Milivoj Peterčić Lujó Schwerer Tereza Matić	1963. – 1964.	94	40	
<i>Devétká³</i>	Trg Ivana Kukuljevića			52, 98	2	
<i>Djávni néboder</i>	Iblerov trg 7 / Martičeva ulica 9	Drago Ibler	1956. – 1958.	13, 36, 74, 79, 103, 105	26	<i>Iblerov néboder</i> <i>Iblerov néboder</i>
<i>Dvanájstica</i>	Vankina ulica 11 – 23	Bogdan Budimirov Željko Solar Dragutin Stilinović			53	
<i>Dvojka</i>	Ulica Dobriše Cesarića 37 – 53			98	7	
<i>Galíčiéva zgráda</i>	Ulica grada Vukovara 43 – 43a	Drago Galić	1955. – 1957.	9, 27	23	

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Golubiñak</i>	Ulica Božidara Magovca 48A – 70, 147 – 167	Ljubomir Perić Emil Seršić Benedetto Tardozi Neda Morsan Ivana Zorić	1973. – 1978.	48, 59, 78, 97, R	70, 73	<i>Kineski zid</i> <i>Kineski zit</i>
<i>Xarmonika</i>	Ulica grada Vukovara 226A – 226H	Julije Golik	1964.	34, 58, R	30	<i>Čik-čak zgrada</i>
<i>Īblerov neboder</i>	Īblerov trg 7 / Martićeva ulica 9	Drago Ībler	1956. – 1958.	13	26	<i>Dřveni neboder</i>
<i>Jedanajstica¹</i>	Siget 11	Milivoj Peterčić Lujó Schwerer Tereza Matić	1963. – 1964.		44	
<i>Jedanajstica²</i>	Vankina ulica 25 – 33	Bogdan Budimirov Đejko Solar Dragutin Stilinović			51	
<i>Jedinica</i>	Ulica Dobriše Cesarića 55 – 69			52, 98	6	
<i>Kemikáljija</i>	Trg kralja Petra Svačića 14 / Ulica Jurja Žerjavića	Drago Galić	1953. – 1956.	1, 33, 72, 93	24	
<i>Křjfla</i>	Kosorova ulica 1 – 23			37	36	<i>Barana</i>
<i>Kineski zid</i> <i>Kineski zit</i>	Ulica Božidara Magovca 48A – 70, 147 – 167	Ljubomir Perić Emil Seršić Benedetto Tardozi Neda Morsan Ivana Zorić	1973. – 1978.	48, 59, 60, 61, 62, 77, 78, 80, 97, B, H, R	70, 73	<i>Golubiñak</i>

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Kineski zid dva</i> <i>Kineski zit dva</i>	Ulica Božidara Magovca 48A – 70	Ljubomir Perić Emil Seršić Benedetto Tardozi Neda Morsan Ivana Zorić	1973. – 1978.	61	73	
<i>Kineski zid jedan</i> <i>Kineski zit jedan</i>	Ulica Božidara Magovca 147 – 167	Ljubomir Perić Emil Seršić Benedetto Tardozi Neda Morsan Ivana Zorić	1973. – 1978.	61	70	
<i>Lábudica</i>	Jarmovićeva ulica 1 – 3			96, 99	9	<i>Bród lužáka</i> <i>Brót lužáka</i>
<i>Láža</i>	Zorkovačka ulica 2 – 4	Branko Raos Slavko Jelinek	1961. – 1964.	15	17	
<i>Lévijef néboder</i> <i>Lévijev néboder</i>	Masarykova ulica 22	Slavko Löwy	1933. – 1934.	65, 74, 103	22	
<i>Lúdnica</i>	Sitnice 1 – 13			84	78	
<i>Mákovica</i>	Kopernikova ulica 4 – 38				66	<i>Čřveni mák</i> <i>Čřveni mákovi</i>
<i>Mála Mamutica</i>	Ulica Božidara Magovca 3 – 15	Đuro Mirković Nevenka Postružnik	1974. – 1977.	7, 26, 59, 61, 82	56	
<i>Máli Vátikan</i>	Ulica Antuna Bauera 2 – 8 / Martičeva ulica 29 – 37 / Prolaz Jurja Ratkaja 1 – 7 / Vlaška ulica 70A – 70E – 72A – 72C	Hugo Erlich	1930.	10, 31, B	28	<i>Vátikan</i>

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Mamutica</i>	Ulica Božidara Magovca 3 – 63	Đuro Mirković Nevenka Postružnik	1974. – 1977.	7, 19, 25, 26, 46, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 68, 70, 73, 78, 82, 87, 88, 97, 101, 102, 105, B, H, K, R	55, 56	
<i>Mornarička</i>	Ulica grada Vukovara 52a – 52e	Stanko Fabris	1956. – 1957.	38	20	<i>Mornarička zgrada</i> <i>Mornarska</i> <i>Mornarska</i> <i>Mornarska zgrada</i> <i>Mornarska zgrada</i>
<i>Mornarička zgrada</i>	Ulica grada Vukovara 52a – 52e	Stanko Fabris	1956. – 1957.	23, 38, 41	20	<i>Mornarička</i> <i>Mornarska</i> <i>Mornarska</i> <i>Mornarska zgrada</i> <i>Mornarska zgrada</i>
<i>Mornarska</i> <i>Mornarska</i>	Ulica grada Vukovara 52a – 52e	Stanko Fabris	1956. – 1957.	3, 27, 71, 76, H	20	<i>Mornarička</i> <i>Mornarička zgrada</i> <i>Mornarska zgrada</i> <i>Mornarska zgrada</i>
<i>Mornarska zgrada</i> <i>Mornarska zgrada</i>	Ulica grada Vukovara 52a – 52e	Stanko Fabris	1956. – 1957.	27, 29	20	<i>Mornarička</i> <i>Mornarička zgrada</i> <i>Mornarska</i> <i>Mornarska</i>
<i>Napolitanke</i>	Radićevo šetaliste 19 – 31			90	25	
<i>Nova zgrada</i>	Gavellina ulica 1 – 3			12	33	

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Oficirski neboder</i> ⁰	[čtvrť Savica]			5, 14	31	
<i>Osmica</i> ¹	Balokovičeva ulica 15 – 23	Bogdan Budimirov Željko Solar Dragutin Štilinović			54	
<i>Osmica</i> ²	Siget 8	Milivoj Peterčić Lujo Schwerer Tereza Matić	1963. – 1964.		39	
<i>Osmica</i> ³	Ulica Vida Došena 25 – 41			98	3	
<i>Papagajka</i>	Dubrava 240 – 254			84	79	
<i>Papagajke</i> ¹	Lhotkina ulica, Dobroničeva ulica			99	5	
<i>Papagajke</i> ²	Ulica Dragutina Golika 32 – 40 / Ulica Matka Baštijana 54			20, 21, 102, 105	14	
<i>Pešica</i>	Ulica Matije Divkovića 1 – 19			52, 98	12	
<i>Pilòska</i>	Ulica grada Vukovara 62A – 62D	Božidar Rašica	1953.	H	21	<i>Avijatičarka</i> ⁰ <i>Avijatičarska</i> <i>Avijatičarska zgráda</i> <i>Pilòska zgráda</i>
<i>Pilòska zgráda</i>	Ulica grada Vukovara 62A – 62D	Božidar Rašica	1953.		21	<i>Avijatičarka</i> ⁰ <i>Avijatičarska</i> <i>Avijatičarska zgráda</i> <i>Pilòska</i>
<i>Pláva zgráda</i> ¹	Kolarova ulica 2 – 8				37	

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Pláva zgráda²</i>	Ulica Rudolfa Bičanića 26 – 42			83	18	
<i>Pláve zgráde</i>	Froudeova ulica 1 – 3, 7 – 9			24, 56, 57, 94	45	<i>Plavice</i> <i>Rádionke</i>
<i>Plavice</i>	Froudeova ulica 1 – 3, 7 – 9			44, 49, 75	45	<i>Pláve zgráde</i> <i>Rádionke</i>
<i>Pódornica</i>	Aleja lipa 1A – 1H			83, 84, R	77	<i>Alkatras</i> <i>Alkatraz</i>
<i>Pótkova</i>	Ulica Zvonimira Ljevakovića 1A – 1G			89	74	
<i>Príļepak</i>	Ulica Božidara Magovca 69 – 87			61	57	<i>Privjesak</i>
<i>Privjesak</i>	Ulica Božidara Magovca 69 – 87			61, 97	57	<i>Príļepak</i>
<i>Prostitútká</i>	Dubrava 212 – 224			54, 84, 102, B, H	75	
<i>Rádionke</i>	Froudeova ulica 1 – 3, 7 – 9			49, 50, 57	45	<i>Pláve zgráde</i> <i>Plavice</i>
<i>Rakéte</i>	Zeleni trg 1 – 3	Berislav Šerbetić Ljubo Iveta Vjenceslav Richter Olga Korenik	1967. – 1968.	35, 46, 58, 86, 100, 102, 103, 105, B, H, R	19	<i>Rixterovi néboderi</i>
<i>Rixterovi néboderi</i>	Zeleni trg 1 – 3	Berislav Šerbetić Ljubo Iveta Vjenceslav Richter Olga Korenik	1967. – 1968.	86, 100, 102, 105	19	<i>Rakéte</i>

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Sedmica</i> ¹	Balokovićeva ulica 25 – 37	Bogdan Budimirov Željko Solar Dragutin Stilinović			59	
<i>Sedmica</i> ²	Siget 7	Milivoj Peterčić Lujó Schwerer Tereza Matic	1963. – 1964.		41	
<i>Sedmica</i> ³	Ulica Vida Došena 22 – 38			98	4	
<i>Šivi dóm</i>	Jarnovićeva ulica 5 – 11			96, 99	8	
<i>Slušalica</i>	Ulica Božidara Magovca 12 – 24			61, 97	63	
<i>Smeži neboder</i>	Kopernikova ulica 7	Đuro Mirković Nevenka Postružnik	1972. – 1974.	60, 62	65	
<i>Stodevčeta</i>	Ulica Božidara Magovca 109			97	68	
<i>Stojađinka</i>	Trg Lovre Matačića 8 – 10	Višnja Cimić Đorđe Romić Stjepan Tešija	1975. – 1981.	22, 91	81	
<i>Stojedamajstica</i>	Ulica Božidara Magovca 111	Judita Stopar	1973. – 1975.	97	69	
<i>Stosedmica</i>	Ulica Božidara Magovca 107				67	
<i>Šuper Andrija</i>	Siget 18a – 18c	Miroslav Catinelli	1972. – 1973.	46, 53, 56, 64, 66, 87, 94, 102, 104	38	<i>Šuperandrija</i> <i>Šuperica</i>
<i>Šuperandrija</i>	Siget 18a – 18c	Miroslav Catinelli	1972. – 1973.	46, 57, 64, 66, 104, 105, B	38	<i>Šuper Andrija</i> <i>Šuperica</i>

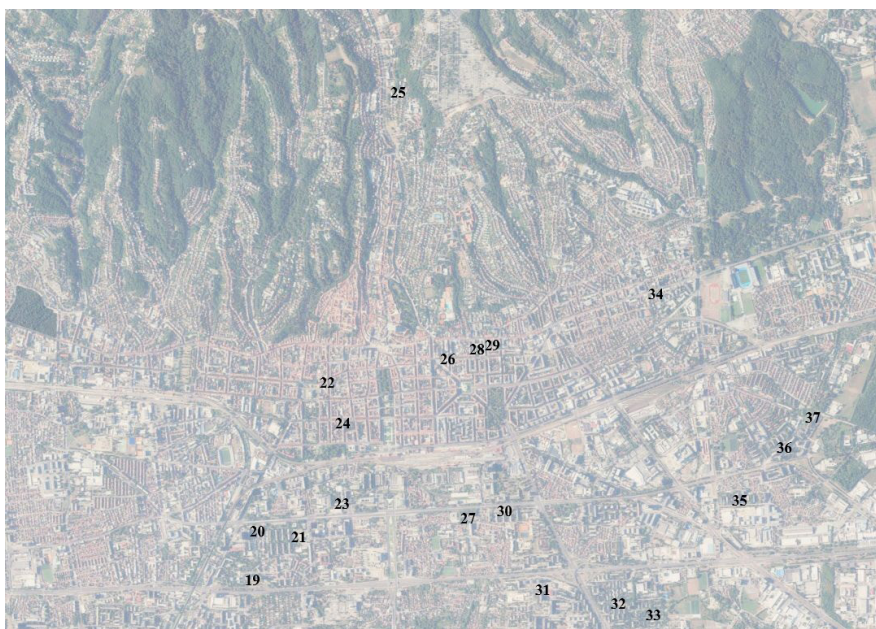
ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Súperica</i>	Siget 18a – 18c	Miroslav Catinelli	1972. – 1973.	45, 46, 53, 64	38	<i>Súperándrija</i> <i>Súper Andrija</i>
<i>Šáreni néboder</i>	Ulica Matka Laginje 9	Ivan Vitić	1958. – 1962.	17, 74, 85	29	<i>Vítičef néboder</i> <i>Vítičev néboder</i>
<i>Šestica</i> ¹	Siget 6	Milivoj Peterčić Lujó Schwerer Tereza Matić	1963. – 1964.		43	
<i>Šestica</i> ²	Ulica Matije Divkovića 21 – 39			98	10	
<i>Títanik</i>	Ulica grada Vukovara 222 – 224	Neven Šegvić Ivo Geršić	1953. – 1960.	11, 27, 103, H	27	
<i>Tréšnjevačka ljepotica</i>	Ozalska ulica 93	Slavko Jelinek Miroslav Pašagić	1967. – 1969.	6, 105, H	15	
<i>Trinđistica</i>	Vankina ulica 1 – 9	Bogdan Budimirov Željko Solar Dragutin Stilinović			58	
<i>Trissedmica</i>	Vankina ulica 14 – 22	Bogdan Budimirov Željko Solar Dragutin Stilinović			50	
<i>Trojka</i>	Ulica Dobriše Cesarića 19 – 35			98	11	
<i>Vátikan</i>	Ulica Antuna Bauera 2 – 8 / Martićeva ulica 29 – 37 / Prolaz Jurja Ratkaja 1 – 7 / Vlaška ulica 70A – 70E – 72A – 72C	Hugo Erlich	1926. – 1930.	10	28	<i>Máli Vátikan</i>

ime	adresa	arhitekt/ arhitekti	godina izgradnje	brojčana oznaka u popisu vrela	brojčana oznaka na karti	sinonim/sinonimi
<i>Vělika Mámútica</i> <i>Vělika Mámútica</i>	Ulica Božidara Magovca 23 – 63	Đuro Mirković Nevenka Postružnik	1974. – 1977.	7, 26, 60, 63, 82	55	
<i>Všibába</i>	Dubrava 226 – 238			54, 84, 102, B, H	76	
<i>Vřitičev něboder</i> <i>Vřitičev něboder</i>	Ulica Matka Laginje 9	Ivan Vitić	1958. – 1962.	8, 17, 85, 86, 102	29	<i>Šáreni něboder</i>
<i>Zágrebački plávi</i>	Maksimirska ulica 86	Slavko Jelinek Miroslav Pašagić Ivan Šipušić Ivan Tkalčić	1978.	16, 39, 42, 51, 105, H	34	
<i>Zěleni něboder</i>	Kopernikova ulica 3	Đuro Mirković Nevenka Postružnik	1972. – 1974.	60, 62	62	
<i>Žúti něboder</i>	Kopernikova ulica 5	Đuro Mirković Nevenka Postružnik	1972. – 1974.	60, 62	64	

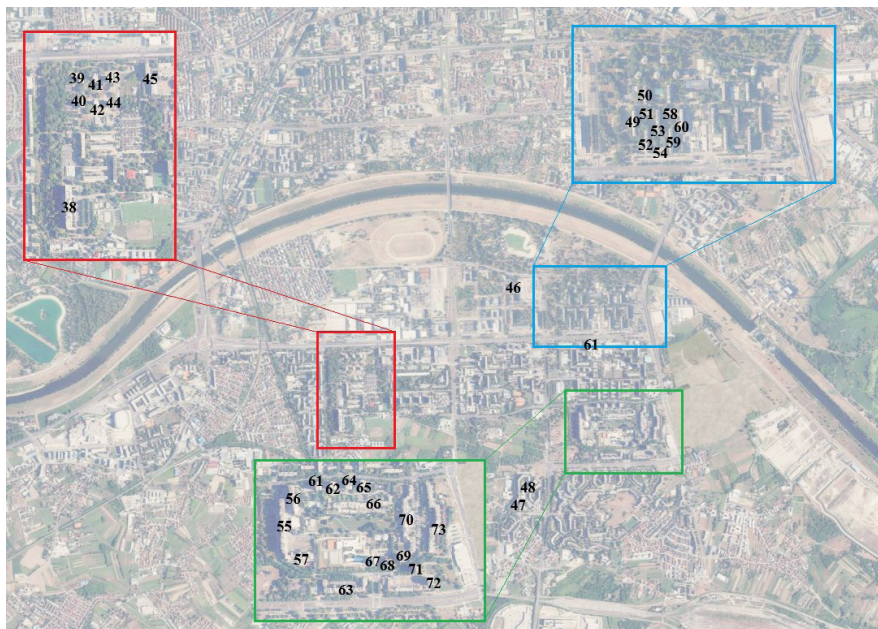
Prilog 2. Karte grada Zagreba s ubiciranim imenovanim višestambenim zgradama

Karta 1. Zapadni dio grada Zagreba

Karta 2. Sjeverni i središnji dio grada Zagreba

Karta 3. Novi Zagreb

Karta 4. Istočni dio grada Zagreba

Prilog 3. Slike

Slika 1. Mala Mamutica (lijevo) i Velika Mamutica (desno) u prvom planu
(autorica fotografije: Ružica Gavranović; izvor: *online* izložba Travno – život i transformacije; <https://www.flickr.com/photos/192762302@N04/albums/72157718989109856/>)

Slika 2. Bajadera

Slika 3. Rakete (izvor: Google maps; <https://www.google.hr/maps/>)

Slika 4. Bastilja

Slika 5. Šestica, Sedmica, Osmica, Devetka, Desetka i Jedanajstica u Sigetu

Slika 6. Cik-cak zgrada / Harmonika

Slika 7. Benetonka

(izvor: Google maps; <https://www.google.hr/maps/>)

Izvori

Internetski izvori⁵³

- [1] http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10515/1/%C5%BDeljka%20Petra%C4%8D_Diplomski%20rad_21.6.2018.pdf
- [2] <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/6122/1/Regul.pdf>
- [3] <http://stanovanje.plus/info.php?code=11178vg>
- [4] <http://www.d-a-z.hr/hr/vijesti/%E2%80%9Epremijera%E2%80%9C-u-novom-jelkovcu,2796.html>
- [5] <https://autobusi.org/forum/index.php?topic=24650.60>
- [6] https://cekate.hr/wp-content/uploads/2011/12/gt_8.pdf
- [7] <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/zgrada-u-kojoj-je-svaki-ulaz-selo-a-onacijela-jedan-mali-grad-jedanput-kad-se-navucete-ostanete---376373.html>
- [8] <https://express.24sata.hr/kultura/najljepsa-zgrada-u-zagrebu-obnavlja-se-vec-desetljece-i-pol-8905>
- [9] <https://express.24sata.hr/kultura/u-carstvu-umjetnicke-kolonije-u-galicevoj-zgradi-u-vukovarskoj-25736>
- [10] <https://express.24sata.hr/style/mali-vatikan-nekad-epohalni-kompleks-narubu-propadanja-19109>
- [11] <https://express.24sata.hr/top-news/vukovarska-bulevar-koji-je-zagreb-ucinio-velegradom-25060>
- [12] https://hr.wikipedia.org/wiki/Folnegovi%C4%87evo_naselje

⁵³ Svim internetskim izvorima pristupljeno je 28. listopada 2024.

- [13] https://hr.wikipedia.org/wiki/Iblerov_neboder
- [14] https://hr.wikipedia.org/wiki/Trnjanska_Savica
- [15] <https://licegrada.hr/park-u-zorkovackoj-prvi-javni-djecji-park-na-tresnjevci/>
- [16] <https://licegrada.hr/stambeno-poslovni-toranj-maksmirska-a-za-nas-zagrebcki-plavi/>
- [17] <https://licegrada.hr/viticev-neboder-novo-prepoznatljivo-lice-nebodera-u-laginjinnoj/>
- [18] <https://m.facebook.com/groups/moj.zagreb/permalink/4294206787298909/>
- [19] <https://magazin.hrt.hr/zanimljivosti/mamutica-slavi-pedeseti-rodendan-nije-samo-zgrada-vec-zajednica-11813549>
- [20] <https://mapiranjetresnjevke.com/aktivnosti/tresnjevka-iz-pticije-perspektive-23/>
- [21] <https://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/voltino/>
- [22] https://muzejprigorja.hr/wp-content/uploads/2024/03/Pozdrav_iz_Sesveta.pdf
- [23] <https://net.hr/danas/vijesti/krov-od-155-tona-prijeti-padom-na-zagrebckuzilu-kucavicu-mornaricka-zgrada-u-vukovarskoj-pretrpila-je-velika-ostećenja-516aa78c-b1c6-11eb-a279-0242ac130031>
- [24] <https://oglasnik.hr/stanovi-prodaja/zagreb-siget-prostran-stan-78-m2-oglas-3648970>
- [25] <https://povijest.hr/drustvo/gradjevine/mamutica-se-trebala-zvati-tratincica/>
- [26] <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:210>
- [27] <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/en/islandora/object/ffzg%3A4407/datastream/PDF/view>
- [28] <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/pmf:4894/preview>
- [29] <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/mornarska-zgrada-vise-nije-opasna-850550>
- [30] <https://vizkultura.hr/intervju-ivan-mlinar/>
- [31] <https://www.arhitektura-zagreba.com/zgrade/bauerova-2>
- [32] <https://www.arhitektura-zagreba.com/zgrade/fausta-vrancica>
- [33] <https://www.arhitektura-zagreba.com/zgrade/svacicev-trg-14>
- [34] <https://www.arhitektura-zagreba.com/zgrade/vukovarska-226a>
- [35] <https://www.d-a-z.hr/hr/vijesti/in-memoriam---berislav-serbetic,4684.html>
- [36] <https://www.facebook.com/100051205010453/videos/drveni-neboder-drage-iblera/373134243129843/>
- [37] https://www.facebook.com/ferencapescenica/photos/a.981224728570427/3424019837624225/?type=3&_rdr
- [38] <https://www.facebook.com/groups/1907743806213705/posts/2646271392360939/>

- [39] <https://www.facebook.com/groups/292980229098/posts/10157275246909099/>
- [40] <https://www.facebook.com/groups/292980229098/posts/10158637884109099/>
- [41] https://www.facebook.com/groups/zakajvolimzagreb/permalink/10159158408004419/?_rdr
- [42] <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=256337009426037&id=102768271449579&set=a.105572541169152>
- [43] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=104320163616429&set=a.103390183709427>
- [44] <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2134282836807200&set=nezaboravite!-danas-u-18>
- [45] https://www.facebook.com/siget0/posts/krenuli-smo-s-kratkim-opisima-dijelova-na%C5%A1eg-sigetaposlije-parka-mladenaca-i-sup/2242509782651171/?locale=hr_HR
- [46] <https://www.facebook.com/siget0/posts/malo-o-superici%E1%B8%8Flice-gradahomeblogsuper-andrija-zgrada-s-fora-imenom-koja-pod-sje/2241089452793204/>
- [47] https://www.facebook.com/story.php?id=292980229098&story_fbfbid=10157742111074099
- [48] https://www.facebook.com/TRAVNOJEGLAVNO/posts/kineski-zidetu%C4%91uje-se-okoli%C5%A1-kineskog-zida-koji-se-ure%C4%91ivao-i-prije-par-godi/1023826841375103/?locale=ar_AR
- [49] <https://www.forum.hr/showthread.php?p=103150045>
- [50] <https://www.forum.hr/showthread.php?p=74456531>
- [51] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=124281>
- [52] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=1260923&page=79>
- [53] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=141176>
- [54] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=40641&page=10>
- [55] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=822915&page=59>
- [56] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=822981&highlight=%9Atednju&page=182>
- [57] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=85015&page=136&nojs=1>
- [58] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=85015&page=186>
- [59] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=85015&page=80>
- [60] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=868059&page=12>
- [61] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=868059&page=3>
- [62] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=868059&page=6>
- [63] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=868059&page=9>
- [64] <https://www.forum.hr/showthread.php?t=94107>

- [65] <https://www.index.hr/magazin/clanak/deset-zanimljivosti-koje-mozda-niste-znali-o-zagrebu/2467670.aspx>
- [66] <https://www.index.hr/magazin/clanak/od-nacistickog-kompleksa-do-mamutice-ovako-to-izgleda-kad-se-zgrade-grade-u-duzinu/2519980.aspx>
- [67] <https://www.index.hr/oglas/nekretnine/prodaja-stanova/oglas/stan-tresnjevka-sjever-tresnjevka/2720480>
- [68] <https://www.index.hr/vijesti/clanak/foto-ova-betonska-grdosija-je-jedna-od-najvecih-u-europi-u-njoj-zivi-5000-ljudi/2606303.aspx>
- [69] https://www.ipu.hr/content/knjige/Ivo-Maroevic_O-Zagrebu-usput-i-s-razlogom_IPU_2007_ISBN-978-953-6106-61-5.pdf
- [70] <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/arhitekt-najvece-stambene-zgrade-u-zagrebu-nagraden-za-zivotno-djelo-bio-je-to-vrhunac-industrijskog-društva-15438180>
- [71] <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/potres-je-tu-ozbiljno-ostetio-tek-jednu-zgradu-ali-ulici-svejedno-prijeti-unistenje-zbog-nebrige-15043457>
- [72] <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/zgrada-kemikalije-primjer-dobre-stanogradnje-iz-1950-ih-koja-jos-i-danas-odlicno-funkcionira-15386787>
- [73] <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/zivotna-prica-autora-mamutice-majka-udovica-me-poslala-iz-splita-u-zagreb-a-ovo-o-najvecoj-zgradi-ne-znate-15445282>
- [74] <https://www.jutarnji.hr/naslovnica/top-20-arhitekture-savršen-spoj-suvremene-arhitekture-i-stare-jezgre-2123586>
- [75] <https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/otkrivamo-detalje-munjevitepljacke-banke-u-zagrebu-doznali-smo-s-kojom-su-svotom-banditi-pobjegli-i-sto-bi-policiji-moglo-jako-otezati-potrugu-8848154>
- [76] <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/gromadu-od-155-tona-s-vrha-najopasnije-zgrade-moguće-je-ukloniti-na-samo-jedan-nacin-15041576>
- [77] <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/zivot-uz-najopasniji-plato-ugasili-sunam-cak-i-rasvjetu-samo-da-grad-ne-bi-platio-popravke-15089186>
- [78] <https://www.mala-mjesta.com/kineski-zid-u-zagrebu-travno/>
- [79] <https://www.njuskalo.hr/nekretnine/drveni-neboder-ibler-stan-90-m2-oglas-31391771>
- [80] <https://www.njuskalo.hr/nekretnine/prodaja-stan-travno-bozidara-magovca-1s-43m2-oglas-41646727>
- [81] <https://www.njuskalo.hr/nekretnine/stan-zagreb-tresnjevka-44.76-m2-oglas-22933677>
- [82] <https://www.poslovni.hr/hrvatska/zivot-u-socijalistickoj-grdosiji-zivcirajunas-zohari-i-mravi-ali-jedna-stvar-je-posebna-4417862>
- [83] https://www.reddit.com/r/croatia/comments/tv521m/tra%C5%BEi_se_ultimativno_najve%C4%87a_trash_birtija_u_zg/?rdt=42262

- [84] <https://www.skyscrapercity.com/threads/zagreb-photo-thread-viii.812594/page-249>
- [85] <https://www.telegram.hr/kultura/obnova-cuvenog-viticevog-nebodera-skorro-je-gotova-otisli-smo-vidjeti-kako-izgleda/>
- [86] <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-ovi-neboderi-bili-su-ponos-jugoslaven-ske-arhitekture-mnogi-su-danas-prazni-i-napusteni-1726467>
- [87] <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-socijalisticka-betonska-neman-i-danas-izgleda-jezivo-no-njeni-ju-stanari-oboavaju-1556569>
- [88] <https://www.vecernji.hr/zagreb/kcer-arhitektice-o-kojoj-se-rijetko-govori-kad-god-pogledam-mamuticu-sjetim-se-mame-koja-ju-je-gradila-1764765>
- [89] <https://www.vecernji.hr/zagreb/na-izgradnji-ovog-kvarta-radili-su-studenti-iz-cijelog-svijeta-no-danas-vise-s-njim-nemaju-veze-1557357>
- [90] <https://www.youtube.com/watch?v=8Kxuk3Hz2gA>
- [91] <https://www.youtube.com/watch?v=Ks811Y69ivc>
- [92] <https://www.youtube.com/watch?v=QI6eo8X86Ns>
- [93] <https://www.youtube.com/watch?v=UQBByMf-owc>
- [94] <https://www.youtube.com/watch?v=utrw-1Txcjk>
- [95] <https://www.youtube.com/watch?v=V04ZpDth95c>
- [96] <https://www.youtube.com/watch?v=-vQtaelKx8w>
- [97] <https://www.youtube.com/watch?v=xdzBsA9hHxs>
- [98] <https://www.youtube.com/watch?v=YFNppKbmDBs>
- [99] <https://www.zagreb.info/vijesti/foto-simboli-kvarta-papagajke-i-kultni-brod-ludaka-zastitni-su-simbol-preckog/131140/>
- [100] <https://www.zagreb.info/zagrebacke-price/jedne-od-najsigurnijih-zagrebackih-zgrada-godinama-su-omiljene-studentima-i-predstavljaju-arhitektonski-dragulj-grad/278684/>
- [101] <https://www.zagreb.info/zagrebacke-price/zivot-u-najvecoj-stambenoj-zgradi-u-zagrebu-kao-mali-grad-je-ali-postoji-jedan-problem/633640/>
- [102] <https://www.zagreb.info/zagrebacke-price/znate-li-za-prostitutku-u-dubravi-kazu-da-je-parking-kod-nje-uvijek-pun-a-vozila-znaju-i-nestajati/442838/>
- [103] <https://www.zarez.hr/clanci/neboder-spomenik-necijeg-uspjeha>
- [104] <https://znatko.com/11961/zasto-se-zgrada-u-zagrebackom-sigetu-zove-super-andrija>
- [105] <https://znatko.com/23507/kako-se-zovu-poznati-neboderi-po-zagrebu>

Tiskani izvori

- B = Blagus Bartolec, Goranka i dr. 2022. *Rječnik velikoga i maloga početnog slova*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- H = Horvat, Joža. 2022. Onomastička terminologija usmjerena na tvorbu imena: od polazne jedinice do imena bez ikakvih formalnih preinaka. *Folia onomastica Croatica*, 31, Zagreb, 71–126.
- K = Kolanović, Maša. 2008. *Sloboština Barbie*. Zagreb: V. B. Z.
- R = Rihtman-Auguštin, Dunja. 1988. *Etnologija naše svakodnevice*. Zagreb: Školska knjiga.

Literatura

- Arhitektura Zagreba*. <https://www.arhitektura-zagreba.com/arhitekti/> (pristupljeno 2. travnja 2024.).
- Bertoša, Mislava. 2021. O imenovanju, semiozi i toponimiji. *Croatica et Slavica Iadertina*, 17/1, Zadar, 53–67.
- Bjažić Klarin, Tamara; Habjan, Ana Marija. 2017. Drago Galić. Zgrada Kemikalije Export-Import, 1953. – 1955., Svačićev trg 14, Zagreb. *Jedno djelo*. Hrvatska radiotelevizija. <https://www.youtube.com/watch?v=UQBBYMf-owc> (pristupljeno 1. travnja 2024.).
- Brod luđaka. // *Wikipedia*. https://hr.wikipedia.org/wiki/Brod_lu%C4%91aka (pristupljeno 8. travnja 2024.).
- Bučko i Tkačova 2012. = Бучко, Дмитро; Ткачова, Наталія. 2012. *СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ ОНОМАСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ*. Харків: Ранок.
- Catinelli, Miroslav. 1975. Stambeni superblok »Siget« u Zagrebu. *Čovjek i prostor*, XXII, 265, Zagreb, 4–5.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2018. Predslavenska i slavenska imenska baština. *Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih imena*. Ur. Čilaš Šimpraga, Ankica. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 35–45.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Horvat, Joža. 2014. Iz hrvatske zoonimije: imenovanje krava. *Folia onomastica Croatica*, 23, Zagreb, 39–75.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Ivšić Majić, Dubravka; Vidović, Domagoj. 2018. *Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih imena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- DZS = Državni zavod za statistiku. <https://dzs.gov.hr/> (pristupljeno 10. ožujka 2024.).
- Grković 1977. = Грковић, Милица. 1977. *Речник личних имена код Срба*. Београд: Вук Караџић.

- Gulin Zrnić, Valentina. 2004. *Urbana antropologija novozaagrebačkog naselja. Kultura svakodnevice u Travnom*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Gulin Zrnić, Valentina. 2009. *Kvartovska spika. Značenja grada i urbani lokalizmi u Novom Zagrebu*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Naklada Jesenski i Turk.
- HER = Anić, Vladimir i dr. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- Horvat, Joža. 2018a. Prilog proučavanju imenske tvorbe: o tvorbenim načinima kojima od višerječnih toponim jedino izostavljanjem koje njihove sastavnice nastaju novi toponimi. *Folia onomastica Croatica*, 27, Zagreb, 15–46.
- Horvat, Joža. 2018b. *Toponimija ludbreške Podravine*. Doktorski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Horvat, Joža. 2020. From *Paul* the Octopus to *Achilles* the Cat – Proper Names of Animals Which Predict the Outcomes of Sports Competitions. *Folia onomastica Croatica*, 29, Zagreb, 73–121.
- Horvat, Joža. 2022. Onomastička terminologija usmjerena na tvorbu imena: od polazne jedinice do imena bez ikakvih formalnih preinaka. *Folia onomastica Croatica*, 31, Zagreb, 71–126.
- ICOS = *ICOS List of Key Onomastic Terms*. ICOS. <https://icosweb.net/publications/onomastic-terminology/> (pristupljeno 8. svibnja 2024.).
- Jurić, Marija. 2021. *Ulica grada Vukovara u Zagrebu u zbirci dijapozitiva Ive Maroevića*. Završni rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Kapović, Mate. 2006. Najnovije jezične promjene u zagrebačkom govoru. *Kolo: časopis Matice hrvatske*, 4, Zagreb, 55–69.
- Kapović, Mate. 2018. The Unattainable Standard – Zagreb Dialect Meets Standard Croatian Accentuation. *Slověne. International Journal of Slavic Studies*, 7/1, Moskva, 337–362.
- Koenig, Anne M. 2020. Shipping Fools: Foucault's Wandering Madman and Civic Responsibility in Late Medieval Germany. *Journal of Social History*, 54/1, Fairfax, 125–160.
- Ladja norcev. // *Wikipedia*. https://sl.wikipedia.org/wiki/Ladja_norcev (pristupljeno 8. travnja 2024.).
- Laslo, Aleksander. 2011. *Arhitektonski vodič: Zagreb*. Zagreb: Arhitektst – Društvo arhitekata grada Zagreba.
- Matasović, Ranko i dr. 2016. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika. 1. svezak. A – Nj*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Matasović, Ranko; Ivšić Majić, Dubravka; Pronk, Tijmen. 2021. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika. 2. svezak. O – Ž*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

- Menac-Mihalić, Mira; Celinić, Anita. 2012. *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije*. Zagreb: Knjigra.
- OS = Безлај, Франце и др. (ур.). 1983. *Основен систем и терминологија на словенската ономастика. Основная система и терминология славянской ономастики. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Ožegović, Nina. 2022. *U carstvu umjetničke kolonije u Galićevoj zgradi u Vukovarskoj*. <https://express.24sata.hr/kultura/u-carstvu-umjetnicke-kolonije-u-galicevoj-zgradi-u-vukovarskoj-25736> (pristupljeno 6. svibnja 2024.).
- Petrač, Željka. 2018. *Višestambena zgrada „Kemikalija” arhitekta Drage Galića na Trgu kralja Petra Svačića 14 u Zagrebu, 1953.-1956*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Petrović, Ante. 2022. Fonološke varijacije u suvremenom zagrebačkom govoru. *Fluminensia*, 34/2, Rijeka, 333–366.
- Podol'skaja 1988. = Подольская, Наталья Владимировна. ²1988. *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Издательство „Наука”.
- Razumov 2018. = Разумов, Роман Викторович. 2018. Ойкодомонимы: место в ономастическом пространстве. *Восточноукраинский лингвистический сборник им. Е. С. Отина*, Вып. 1 (16), Донецк, 205–214.
- Razumov i Gorjaev 2019. = Разумов, Роман Викторович; Горяев, Сергей Олегович. 2019. Новые ойкодомонимы как отражение ментальной карты города. *Коммуникативные исследования*, 6/1, Омск, 93–111.
- Registar moderne i postmoderne zagrebačke arhitekture*. <https://registararhitekture.wordpress.com/> (pristupljeno 8. svibnja 2024.).
- Rihtman-Auguštin, Dunja. 1988. *Etnologija naše svakodnevice*. Zagreb: Školska knjiga.
- Room, Adrian. 1996. *An Alphabetical Guide to the Language of Name Studies*. Lanham, MD: Scarecrow Press.
- Skračić, Vladimir. 2011. *Toponomastička početnica. Osnovni pojmovi i metoda terenskih istraživanja*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Snoj, Marko. ²2009b. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.
- Stambene zgrade. // *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/stambene-zgrade> (pristupljeno 1. ožujka 2024.).
- Super Andrija. // *Wikipedia*. https://hr.wikipedia.org/wiki/Super_Andrija (pristupljeno 1. ožujka 2024.).
- Svirčić Gotovac, Anđelina. 2020. Učinci procesa privatizacije stanovanja u postsocijalističkoj Hrvatskoj. *Geoadria*, 25/2, Zadar, 151–176.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

- Šrámek, Rudolf. 2003. Tematizace slovanské onomastické terminologie. *Metodologia badań onomastycznych*. Ur. Biulik, Maria. Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, 31–42.
- Valentová, Iveta. 2022. Onomastické termíny na označenie vlastných mien neexistujúcich objektov. *Folia onomastica Croatica*, 31, Zagreb, 157–173.
- Višestambena zgrada „Kruge”. // staze.hr. [https://staze.hr. https://staze.hr/map/5/8700/visestambena-zgrada-kruge](https://staze.hr/map/5/8700/visestambena-zgrada-kruge) (pristupljeno 15. travnja 2024.).
- Vuković, Siniša. 2007. Onomastička terminologija. *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, 35/1, Split, 139–185.
- Zgrada. // *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/zgrada> (pristupljeno 1. ožujka 2024.).
- ZS = Svoboda, Jan i dr. 1973. Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky. *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, 14, č. 1, Praha, 1–280.

From Mamutica (*Mamooth*) to Papagajke (*Parrots*), from Trešnjevačka ljepotica (*Trešnjevka Beauty*) to Prostitutka (*Prostitute*) - unofficial proper names of Zagreb apartment buildings

Summary

The paper describes the unofficial proper names of Zagreb apartment buildings. About a hundred proper names were collected through field research (surveying) among the people of Zagreb, and it was determined that some examples are well known, while the familiarity of some examples is limited (only part of the residents of the neighborhood where the building is located are using them for orientation). The corpus contains both homonymous examples (different buildings in different neighborhoods are named with proper names of the same expression; e.g. *Devětka* in Zapruđe, Siget and Špansko) and synonymous examples (the same building/complex is named with different proper names, e.g. *Plàve zgràde*, *Plavice*, *Ràdionke*). In the central part of the paper, we first classify the corpus according to etiology - we interpret how the extra-linguistic reality conditioned the emergence of the collected proper names, that is, we establish the most common (most popular) types of naming associations. Following are classifications accompanied by analysis according to the criteria of pre-proper name semantics, structure and word formation. Etiological analysis showed that the motives behind the naming of most apartment buildings are mostly transparent. The attribution of proper names is determined by numerous factors, and the most common among them is the appearance of the building, primarily

color, structure/configuration, dimensions, compositional specificity and specific detail in the external appearance. Proper names that reflect the relationship (spatial or dimensional) to another named apartment building, as well as those that are formed according to the designation (house number) or that reflect to whom (members of which professional group) apartments in the so-named buildings were allocated, are also abundantly documented. Through semantic-motivational analysis, we established the abundance of directly motivated names – such are, for example, those whose constituents refer to the type of referent, those that are marked in some way with a number, those whose constituents are adjectives that refer to color, some other feature of appearance, architects, professional groups to which the apartments in the so-named buildings were allocated, etc. Among the indirectly motivated names, the most numerous are those motivated by the animal names, names related to people, plant names, names of means of transport, names of objects from everyday use, brands proper names, etc. All unofficial proper names of apartment buildings in Zagreb are of Croatian linguistic origin, but a smaller part of them originated from loanwords from the German language or from European languages in general, which is expected due to the recentness of certain realities (and words that refer to them) and cultural impact. In the whole corpus, there is approximately twice as many one-word proper names as multi-word proper names. The formation analysis showed that almost 3/4 of the examples were created by onymization, and approximately 1/9 by transonymization. Among the examples created by other word formation processes, the most numerous are those created by proper name suffixation and univerbational ellipsis with parallel conversion, while other word-formation processes are barely proven. Comparing the features of the unofficial proper names of apartment buildings with the features of other, so far better-researched proper name categories, we concluded that the fundamental feature of the proper names of apartment buildings is naming (identification and differentiation) in space, which makes them function as place names, i.e. toponyms (as evidenced by the possibility of marking named referents on toponomastic maps), while the fact that they are the names of anthropogenic referents connects them with chrematonyms. Etiological analysis has shown numerous similarities between unofficial proper names of apartment buildings and personal nicknames, zoonyms and toponyms.

Since the proper names of apartment buildings have not been researched or described in Croatian onomastics, the research methodology and presented results will be a model for future research, will contribute to the knowledge of Croatian urbanonymy, as well as enable the comparison of this corpus with other related ones (Croatian and/or foreign) corpora. Attached to the paper is an alphabetical list of transcribed proper names with relevant information about the named apartment buildings and maps where they were marked.

Ključne riječi: Zagreb, imena višestambenih zgrada, ojkodomonimi, urbonimi, neslužbena imena, etiološka analiza, motivacijska analiza, tvorbena analiza

Keywords: Zagreb, proper names of apartment buildings, oikodonyms, urbanonyms, unofficial proper names, etiological analysis, motivational analysis, word-formation analysis